

Pärnu Lydia Koidula nim. II Keskkooli
1952.a. lend

Pärnu tütarlastekooli viimane lend

2006/2018

Sisukord	lk
1.Eessõna	3
2.Kooli ajaloost	4
3.Püha Koidula templi laululeht	6
4.Koolilinn Pärnu 1948. aastal	7
5.Voldemar Erm. Direktor Jüri Erm	9
6.Leili joonsoo. Õpetaja Eha Ruvenit mälestades	11
7.Virve-Anne Rööp-Naaris. Minu isa August Rööp	12
8.Õpetaja Arnold Kuhi	13
9.Leili Joonsoo. Kauaoodatud meenutused õpetajalt	15
10.Tööraha Hääl „Õnneküllane päev“	16
11.Kooli 1952.a lõpetanud kahe klassi nimekirjad	18
12.Heldi Orav-Taidla. Killuke eluteed 45 aasta jooksul peale keskkooli lõpetamist	21
13.Glory Mõttus. Minu keskhariduse lugu	28
14.Juta Lõo-Laur elulugu	31
15.Lilli Salom-Tigane elulugu	32
16.Elga Tuur-Kuusik elulugu	33
17.Milvi Topp-Pedosk elulugu	34
18.Elki Koger-Ojasuu elulugu	35
19.Kokkutulekute koond	37
20.Juta Uritam-Habermani tervitus XI kokkutulekul 1999.a	38
21.Erich Strikholmi tervitus XII kokkutulekul 2002.a	41
22.Juta Uritam-Habermani tervitus XII kokkutulekul 2002.a	42
23.Erich Strikholm. Kommentaariks 2005.a kokkutuleku puhul	45
24.Erich Strikholm. XV kokkutuleku kutse 2009.a	48
25.Valik kokkutulekute pilte – 5 tk.	49

Hea koolikaaslane!

Üle poole sajandi on möödunud päevast, kui koolilõpetajana esilehelt vastu vaatava koolimaja uksest ellu astusime, igaühel oma unistused ja lootused. Mitte kõik nad pole täitunud. Ka kõik meie lennukaaslased ei ole jõudnud ajataevas ühekaugusele lennata.. Seda suurem on meie kohustus ka nende eest tagasihoidlikult alustatud Pärnu tütarlastekooli viimase lennu lugu kirjutada.

Ega me poistest halvemad taha olla! Neil algus ammu tehtud ja külalisartikkelgi siia lisatud.

Osta pakk kirjababerit, peotäis “pastakaid”, näpista pensionäri niigi vähest aega ja jätkka alustatut. Alusta oma elulooga, küll siis koolimälestusedki meenuvad

2006.a.

* * *

12 aastat hiljem ...

Ajajõgi on peatamatult voolanud ja paljusid meie hulgast kaasa viinud ja pilveäärele kandnud. Nende aastate jooksul on laekunud mõned kaastööd almanahhile, kuid nendegi lugejaid on vähe järele jäänud. Sellele vaatamata almanahh lõpetatakse kasvõi ainult tulevastele põlvedele meenutama meie kooliaega, kui polnud mobiiltelefone ega arvuteid, pastapliiatski oli haruldus.

Need kahe eraldi kooli viimased lennud on selle poolest erilised, et kooli lõpetamisest möödunud 65 aasta jooksul on nad korraldanud 16 ühist kokkutulekut, ainult esimene oli eraldi kokkutulek.

2018.a

Ajalugu

1733 - Saksa koguduse organistile tehti ülesandeks tütarlastekooli pidamine. Seda kooli nimetati tol ajal neitsite kooliks (*Jungfernschule*), ent vaid mõni aasta.

1788. a muudeti tütarlastekool 2-klassiliseks alamrahvakooliks. Koolis õpetati lugemist, kirjutamist, arvutamist ja usuõpetust. Lisaks anti ka algteadmisi geograafias ja ajaloos. Tütarlastekoolis oli kõige enam käsitöölise, kuid ka kaupmeeste, ohvitseride ja jõukamate linnakodanike lapsi. 1791. aastal õppis koolis 30 õpilast.

1805. a reorganiseeriti kool Pärnu Linna Tütarlastekooliks. Tütarlastekool oli nüüd linna ülalpeetav ja ka õppekava laiendati. Koosseisuliselt õpetajaid oli kaks, kuna kirjutamist, vene keelt ja joonistamist õpetasid kaks tunniandjat.

1838. a pandi ametisse inspektriss. Õppeained jaotati nelja mees- ja ühe naisõpetaja vahel.

1852. a muudeti kõrgemaks kooliks nimetusega Pärnu Kõrgem Linna-Tütarlastekool (*Höhere Stadt-Töchterschule zu Pernau*). Kool oli 3-klassiline, õppetöö toimus saksa keeles. Ka selle kooli klasside arv suurenes ja õppeaeg pikenes järgnevate reorganiseerimiste käigus.

1860. aastast oli kool nelja-aastase kursusega. Õpilasi õppis nendel aastatel 100 ringis. See kool oli ühtlasi tütarlaste haridustee viimaseks, kõige kõrgemaks astmeks. Õpetajanna-kutse saamiseks tuli sooritada täiendavad eksamid ülikooli või kohalike poeglastegümnaasiumi juures. Ülikooli naisi õppima ei võetud. Tütarlastekooli asukohaks oli ühekorruseline puumaja, mis asus looduslikult kaunis kohas südalinna edelaservas Tallina värava lähedal Vee ja Kuninga tänava nurgal.

1854. a augustist kuni 1861. a detsembrini õppis selles koolis Lydia Koidula. Ta lõpetas esimese eesti rahvusest kasvandikuna kooli täieliku õppekursuse väga hea lõputunnistusega.

1863. a hävis esimene teadaolev koolimaja tules.

1863 -1866 valmis uus koolihoone Rüütli tänavas. Haridustempel avati pidulikult 11.jaanuaril 1866. Seda tunti nime all *die weisse Töchterschule* (sks valge tütarlastekool).

1881. a anti koolile I järk

1890. a - algas järkjärguline minek venekeelsele õppetööle. Viimane saksakeelne lend lõpetas 1894. aasta kevadel ning uuest õppeaastast oli kool venekeelne.

1894. a 1. detsembril sai Pärnu I järgu linna-tütarlastekool gümnaasiumi õigused ja hakkas kandma nime Pernovskaja Ženskaja gimnazija. Gümnaasiumi õppekorraldus rakendus 1895. aasta jaanuarist.

1902. a 16. augustil võeti vastu uus kaasaegne koolihoone Nikolai tänaval.

1907. a 7. oktoobril valmis tütarlastekooli võimla.

Sügisel 1916. aastal evakueeriti kool Venemaale Tveri linna, kuna koolitöö Pärnus 1916 -1917 õppeaastal seisis.

1917-1918 õppeaastal töötas kool linnavalitsuse eraalgatusel.

1918. a 9. novembril - sündis eestikeelne gümnaasium nimetusega Pärnumaa Rahvahariduse Seltsi poolt ülalpeetav Pärnu Eesti Kõrgem Tütarlaste Kool.

1919. a juunis andis Pärnumaa Rahvahariduse Selts kooli Pärnu linna omavalitsusele üle.

1919 - Pärnu Linna Tütarlaste Keskkool

1920 - Pärnu Linna Tütarlaste Reaalgümnaasium

1922 - IX ja X klassis avatakse reaal- ja gümnaasiaalharu (humanitaarharu).

1923 - Pärnu Linna Tütarlaste Gümnaasium

1924.a. alates töötas kool kaheosalisena: loodi humanitaar- ja majapidamisharu.

1937 - Pärnu II Gümnaasium

1940 - Pärnu II Keskkool

1941 –Pärnu II Gümnaasium

1944-1945 Pärnu II Keskkool

26.detsembril 1944. a anti koolile ENSV Rahvakomissaride Nõukogu määrusega nr 425 Lydia Koidula nimi, sellest alates kandis kool nime Pärnu Lydia Koidula nimeline II Keskkool.

1951. a koolis juures alustas tööd üks I klass.

1952. a 1.septembrist segakool. Pärnu Linna TSN TK otsusega muudeti Pärnu I ja II Keskkool segakoolideks ja nende vahel jaotati ka Pärnu I Seitsmeklassilise Kooli klassikomplektid (1.-7.klass).

1954 - KOKORAA (Koidula kooli raadio) asutamise aasta. Korrapäraselt läksid saated eetrisse alates 1955.aastast.

1961 - Lydia Koidula nimeline Pärnu 2. Keskkool

1964 - toimus I Koidula kooli konverents (KOKOKO), mis oli keemiateemaline.

1966 - juunikuus anti luba avada II Keskkoolis esimene matemaatikaklass.

1969 - sügisest lubatakse matemaatika kallakuga klassi asemel avada esimene matemaatika-füüsika eriklass.

1973 - tööd alustas esimene vene keele ja kirjanduse klass.

1979. a kolis kool äsjavalminud koolimajja Pärnu äärelinnas Metsa tänaval. Kooliga liideti

VIII 8-klassiline kool. Õpilaste ja õpetajate arv suurenes oluliselt.

1981 - sügisel anti käiku kooli uus võimla.

1982 - detsembris sai valmis kooli ujula.

1984 - komplekteeriti koolis esimene sõjalise algõpetuse klass (lõpetas 3 lendu).

1989 - vene keele ja kirjanduse klassi asemele moodustati humanitaarklass, alustas tööd bioloogia-keemia klass.

1995. aasta juulist Pärnu Koidula Gümnaasium

1998 - lisaks humanitaarklassile avati ka humanitaar-reaalklass.

2000 - alustas tegevust uus kooliraadio, mis hiljem hakkas kandma nime KGFM.

2005 - vastu tulles õpilaste huvile õppida reaallaineid just meie koolis, komplekteeriti reaalklass.

2014 1. septembri - käivitus Pärnu linnas koolivõrgu ümberkorraldus, mille käigus eraldati põhikoolid gümnaasiumiastmest. Selle tulemusel muutus Pärnu Koidula Gümnaasium ainsaks loodus- ja reaalharidust andvaks gümnaasiumiks Pärnus.

2015 1. september - Pärnu Koidula Gümnaasiumist sai riigigümnaasium ja kõige kaasaegsema õppekeskkonnaga kool Pärnumaal. Taasavati täielikult renoveeritud koolimaja.

Viimati uuendatud: Neljapäev, 18. Veebruar 2016

Püha Koidula Templi l a u l u l e h t

Eestlaulja: Õndsad on need, kes vaimust vaesed, sest nende päralt on spikrid.

Koor: Spikker mu eel käi sa kooliteel,
kuni sa meid siit ülikooli viid.

Usutunnistus: Mina usun spikkeri – kõige vägevama abimehe - sisse klassitööde ajal.
Mina usun spikkeri ainukese õige tarkuse allika sisse, mis on sündinud
öösel enne klassitööd. Mina usun popitegemise kui kõige parema naha-
päästmise võimaluse sisse.

(Kellalöömine)

Eestlaulja: Võtkem kuulda lugemist, mis on kirja pandud rattarummu raamatu 4.
pöias, 13ndas kodaras.

Jutlus: päevakohasel teemal

Eestlaulja: Kes orjama on pandud, see orjaku hea meelega.

Koor: Oh, armastus, miks võtsid sina
mu südant noorelt vaevata.
Nüüd armupiinas vaevlen mina,
ei enam suuda õppida.
Nii õnnetu ma olen nüüd,
see armastus on sinu süü.

Eestlaulja: Usu, looda, armasta, tühja kõhtu kannata.

Koor: Mõtted armastusest oled sa neile pähe pannud.
Nemad palusivad elu sinu käest ja sa oled neile seda andnud.

Eestlaulja: Kõik, kes teie olete armastuse sisse ristitud,
olete ka ennast armastusega ehitanud. Halleluuja!

Koor: Peig pruudi elutormidest on võtnud ära kaitsta,
pruut peiuga viinamäele nüüd tõttab õnne maitsma.

Eestlaulja: On üksainus tõde maailmas – see on armastus.

Koor: Kirjade vahetus näitab me ühendust,
surmani me jääme üksteisele truuks,
rõõmsalt me laulame, koju nüüd läheme,
pidu seal peame Amori auks.

Järelhüüd: Nüüd siin kloostri igavuses oma päevad lõpetan,
nutan härdalt, kaeban valjult oma häda jumalal.

Aamen, aamen, aamen, / dire nime kiitkem.
Meie issand olgu ta, / esimene, viimne ka. Aamen.'

Koolilinn Pärnu aastal 1948

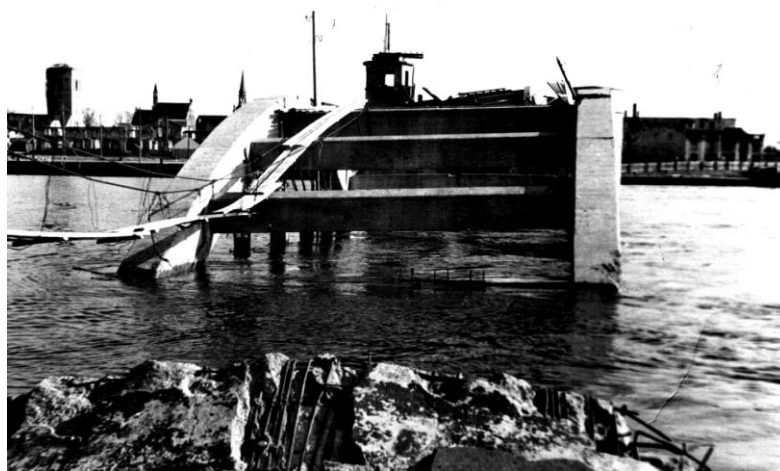
Neljakümnendate aastate lõpu Pärnu oli väike vaikne maakonnalinn linnale nime andnud jõe mõlemal kaldal. Sõjaaegseid pommitamistest ja põlengutest jäänud varemeid oli küll koristatud, kuid tühermaad isegi südalinnas olid veel täis ehitamata. Sõjaeelset euroopalikku kuurortlinna oli jäänud meenutama veel vaid Rannahotell, mudaravila, ilus peeneliivane kividest vaba supelrand ja pikalt merre küündivad kivimuulid, armunud paaride lemmikjalutuskohad.

Tallinna poolt linnale lähenedes oli sõidutee saanud munakivisillutise tükk maad enne linna piiri. Seda ääristas mõlemalt poolt rööpassesõidetud kuivaga tol mav, vihmaga porine vankri sõidurada. Siin sai jalgrattur valida kitsa vankriroobastevahelise hobukapjadega segisongitud raja ja raputava munakivisillutise vahel. Esimeste madalate agulimajade vahel algasid jalgratturilegi hästi sobivad jakakäijate poolt siledaks tallatud sillutamata kõnniteed.

Agulimajad olid väikesed, ühekordsed, enamasti küljega maantee poole, viilkatusega puithooned. Kesklinnale lähenedes muutusid majad kõrgemaks.

Esimesed hiljutist sõjaaega meenutavad tummad märgid olid paljude majade ülakorruste akendele diagonaalselt kleebitud paberribad, mis pidid hoidma pommitamisel purunenud aknaklaasid ühes tükis.

Pärast viimast teekäändu Voorimehe tänava kohal avanes kurb pilt – 1938. aastal liikluseks avatud nelja kaarega raudbetoonsild oli silmapiirilt kadunud. Sakslased olid selle õhkinud taganemisel 22. septembril 1944.

Jõe põhja vajunud sillakaarte läheduses jõe paremkaldal oli teisigi varemeid. Jõepõhjast välja upituvatest betoonkaartest paarsada meetrit mere poole oli rajatud ajutine puitsild. Sillalt avanes troostitu pilt – ei olnud enam ka elegantse kaarega moodsat Sauga jõe silda. Purustatud ja põlenud olid jõeäärsed sadamarajatised, jõe vasaku kalda laod ja muud hooned elektrijaama taha välja. Ka elektrijaam oli põlenud, elektrinappus andis tunda kooli lõpetamiseni. Troostitu oli vaatepilt Endla teatrihoone varemetele. Hävitustöö tumma tunnistajana kõrgus üle varemetevälja põlenud kunagise saksa kiriku torn maani kummarduva tornikatuse metallsõrestikuga. Sõrestikku mööda

ronisin järgmisel koolisügisel kirikutorni otsa ja tegin mõne pildi, ka jõge ületavatest sillajäänustest.. Kui olin valmis ja jõudsin maapinnale tagasi, olid seal ees mind ootama jäänud korteriperenaise poeg koos vene sõjaväelastega. Mul tuli neile loovutada sõbralt laenatud tema isa fotoaparaat. Meid viidi Ringi tänava lõpus, jõesuudme lähedal asuvasse piirivalve kordonisse, mille katusel asunud vaatluspostist minu pildistamist ilmselt märgati. Pinniti, kes me oleme ja kelle ülesandel pildistame. Film muidugi ilmutati ja leiti sellelt valdavalt koolielu puudutavaid võtteid. Ikkagi tuli meil veeta seal öö vahistatu seisuses. Hea, et laenatud fotokas tagastati. Minuga koos kannatas seal süütult praegune TTÜ dotsent Frederik Vichmann, tuntud ärimehes Marcel Vichmanni isa.

Pea silla vastas, osaliselt koristatud varemete vahel, oli ajutine turuplats paari müügilauaga ja üksikute putkadega. Talumehed eelistasid pakkuda oma kaupa otse vankrilt või tollal moodi läinud kahe autorattaga kärult (rattaid käidi toomas Kuramaa kotist, kuhu viimased venelastele vastupanu osutanud Saksa väeosad olid jätnud hulgaliselt sõjatehnikat). Tööstuskaupa oli väga vähe. Vabalt oli saada suitsu ja viina. Kuigi ma suitsumees ei olnud, on meelde jäänud ilusa koerapildiga sigaretipakk Drug ja paberossikarp Kazbek.

Linnas liikus väga vähe autosid, enamasti olid need vene sõjaväe veo- ja bussid. Bussiliine oli kaks või kolm, kus sõitsid vene auto GAZ-AA baasil ehitatud 20-kohalised bussid. Liinide üks ots oli Raekülas, teised Vana-Pärnus ja Vingikülas. Kui oli ka kolmas liin, siis lõppes see Räämal Linavabriku kandis.

Mitmel pool linnas paiknesid vene sõjaväeosad. Kõige arvukamalt oli neid endistes Eesti sõjaväe kasarmutes Riia maanteel. Nende kasutuses olid ka mitmed suuremad majad Vallikraavi jõe suubumiskoha lähedal, samuti Ammende villa Mere puisteel. Pärnus oli juba niipalju venekeelset rahvast, et nende laste tarvis avati III keskkool. See paigutati Pärnu I Keskkooli (endise poeglase gümnaasiumi) majja Koidula platsi kõrval. PIK viidi Pärnu II keskkooli hoonesse Võidu tänaval, kus see hakkas tööle teises vahetuses. Nii kestis see kogu meie kooli ajal.

Linna vaikust häiris aeg-ajalt kitsarööpmelise raudtee vedurivile ja vagunirataste müra. Eriti kaugele kostsid raudteehäälled varahommikul, kui väljuvad rongid manööverdasid jaamateedel. Raudeejaam asus siis lausa südalinnas, paarisaja meetri kaugusel peatänavast. Jaama lähedusest andis märku ka kivisööe suits, mida vedurid ohtralt levitasid. Põhjatuulega levis see üle kogu linnaosa vasakkalda.

Omaette vaatepildi andsid linnatänavail tihedasse rivisse pakitud punaväelased, kes marssisid seal karjuva laulu saatel. Kõige tugevamat müra tekitasid aga esimesed sõjaväe reaktiivlennukid, kui nad Sauga lennuväljalt startisid.

Asfaltkate olid ainult peamistel liiklusteedel – Kalevi tänaval ja Riia maanteel. Kalevi tänav on Pärnu peatänav. Seal, Lastepargi ääres seisis enne sõda reas voorimehed, samas oli kliente ootamas ka taksode rida. Viimased ilmusid alles 1920ndate aastate keskel. Teistel südalinna tänavatel oli munakivisillutus. Kesklinnast kaugemad tänavad olid liivased, autole sageli raskesti läbitavad. Jalgrattaga sai sõita ainult kõnniteel. Pargiteed olid enamasti kaetud Waldhofi puupapivabrikust pärit punase räbupuruga, mis vihmaga muutus punaseks poriks.

Üldjoontes sellisena, peaaegu muutumatuna, püsis Pärnu meie nelja kooliaasta jooksul. Visalt vähenes varemete hulk, mille koristamisele tuli ka meil, koolipoistel, oma panus anda.

13. nov. 2000

Viljar Raidam

Direktor Jüri Erm

Jüri Jüri p. Erm sündis 17. jaanuaril 1895.a. Vana-Vändra vallas Pumbioja kooliõpetaja Jüri Mihkli p. Ermi pojana. Ta lapsepõlv möödus Toris Uru küla Aru talus. Alghariduse omandas Selja ja Tabria vallakoolis ning Tori kihelkonnakoolis. Selle lõpetamise järele astus Pärnu linnakooli IV klassi. Kuna isa tahtis temast oma ametijärglast (kooliõpetajat) kasvatada, siis viidi ta 1911.a. õppima Tartu Õpetajate Seminari, mille ta lõpetas 1915.a. heade hinnetega. Saanud seminaris algõpetust muusikateoorias ja klaverimängus, täiendas ta oma oskusi ka hiljemgi, muide Aleksander Lätte juures.

Õpingud lõpetanud Jüri Erm mobiliseeriti tsaariväkke. Ta teenis Petrogradis Moskva kaardiväepolgu tagavarapataljonis moosekandina. Orkester käis muuhulgas ka Soome vaksalis muusikaga vastu võtmas V.I.Leninit tema välismaalt tagasi saabumisel 1917.a. aprillis. Sõjaväest vabanes ta pärast revolutsioonisündmusi 1917.a. juunis.

Esimeseks Jüri Ermi töökohaks koolipõllul oli 1917.a. augustist kuni 1920.a. juulini Rakvere linna I algkool. Et vastloodud Eesti Vabariigis tunti puudust keskkooli õpetajatest, siis korraldas Tartu Ülikool keskkooli õpetajate asetäitjate ettevalmistamiseks 1919.a. alates suvekursused, mille loodusteaduste osakonnas Jüri Erm õppis ja need ka edukalt lõpetas. Muusikahuvilisena täiendas ta nüüdki end klaverimängus. Oma päevikumärkmeis 2.augustist 1923.a. kirjutab ta: "Pea terve päeva kestavad klaveriharjutused. Tahaks võtta, mis veel võtta on. Ülikoolis kursustel hakkavad loengud lõpule jõudma". Ta klaveriõpetaja pr. Peren soovitas talle ostmiseks sobiva tiibklaveri. 8.augustil märgib ta päevikusse: "Klaver on suuremalt osalt kinni makstud, ei ole karta, et ta minema läheb. Tuleb vaid korralikult Rakverre kolida. Olen kosti otsimisega ametis." Innukaks muusikaharrastajaks jäi Jüri Erm kogu eluks, nagu ta tundis huvi ka kirjanduse ja kujutava kunsti vastu Ta ostis endale ka ühe hinnalise A.Vabbe abstraktse akvarelli.

Juba 1920.a. kutsuti Jüri Erm Rakvere Õpetajate Seminari loodusteaduse ja maateaduse ning nende metoodika õpetajaks. Tema tublit pedagoogitööd on üks tema õpilasi Ain Nurk tagantjärgi meenutanud järgmiselt: "Rakvere Õpetajate Seminari VI lend (1921-1927.a.) mäletab Sind sügavas tänutundes. Kuue aasta kestel olid Sa meie klassijuhatajaks, meie vaimseks isaks ja õpetajaks. Sinu juurde tulime kui isa juurde oma suurte ja väikeste muredega. Ikka leidsid Sa meie jaoks hea ja lohutava sõna, targa ja kaaluka nõuande. Sa liitsid meid – kolmekümmend kaht seminaristi – ühiseks tihedaks pereks. Toredad olid ekskursioonid ja matkad, mida Sa meie klassiga korraldasid kaunitesse kodumaa paikadesse, meelde jäävad olid sünnipäevad, kus alati viibisime kogu klassiga – meie laulsime, Sina saatsid meid klaveril. Huvitavad olid Sinu loodusloo tunnid, mis meid alati köitsid oma näitlikkuse ja emotsionaalsusega. Sa kasvasid meis armastust ja austust looduse ja loodusteaduse vastu" (10.augustil 1973.a. Ilse Ermi külalisteraamatus).

Mittetäieliku ülikoolihariduse tõttu pidi Jüri Erm 1927.a. Rakvere Õpetajate Seminarist lahkuma ning asuma Jõhvi Ühisgümnaasiumi loodus- ja maateaduse õpetajaks. Sealt tuli ta 1930.a. Rakvere Poeglaste Gümnaasiumi ja 1931.a. Rakvere Ühisgümnaasiumi õpetajaks. 4.septembrist 1931.a. pärineb Haridus- ja Sotsiaalministri poolt kinnitatud Jüri Ermi kutsetunnistus keskkoolides loodusteaduse, keemia ja maateaduse õpetamiseks. Siiski hakkas ta oma teadmisi täiendama kaugõppe teel

Tallinna kolledžis, mille lõpetas 1938.a. Samal aastal aga astub ta Tartu Ülikooli matemaatika-loodusteaduskonda, mille lõpetab 1942.a. geograafia alal *cum laude* (Tartu Ülikooli rektori ajutine tunnistus 5.veebruarist 1942.a.). Nõukogude ajal tühistati aga Saksa okupatsioonijärgse eksamite tulemused ja Jüri Ermil tuli uuesti õiendada rida eksameid, et saada nüüd juba TRÜ lõputunnistus. See õnnestus, mida kinnitab TRÜ rektori ajutine tunnistus nr. 1750 12.novembrist 1945.a.. Seega vaid lakkamatute õpingutega töö kõrvalt saavutas Jüri.Erm kõrghariduse.

1933.a. abiellus Jüri Erm üliõpilase Ilse Reisbergiga, kellest sai ülikooli lõpetamise järel 1938.a. samuti Rakvere Ühisgümnaasiumi õpetaja. Neil sündis neli last.

Vaheldust koolitöösse tõid reisid 1928.a. õpetajate ekskursioniga Ungarisse ja Itaaliasse, 1930.a. suvel lühiekskursiooniga Stockholmi ning 1938.a. Soome. Eesti Loodusuurijate Seltsi liikmena matkas ta palju ka kodumaal. Oma matkamuljeid on ta innuka fotograafina jäädvustanud paljudel fotodel ning esitanud ka Rakvere fotoharrastajate klubi näitustel. Samuti oli ta Rakvere meeskoori laulja, Rakvere Õpetajate Ühingu ja Eesti Õpetajate Liidu tegevliige. Talviti oli ta agar suusataja, suviti mängis tennist.

Nõukogude korra kehtestamise järel 1940.a. kutsuti Jüri Erm Tartu Õpetajate Seminari loodus- ja maateaduse õpetajaks. Ta nõustus, sest see soodustas ülikooli õpingute lõpuleviimist. Eesti NSV Hariduse Rahvakomissariaadi ülesandel võttis ta osa metoodilise komisjoni tööst keskkoolide uute õppekavade väljatöötamisel keemia alal.

Teise Maailmasõja puhkedes viis ta abikaasa ja lapsed sõjapakku Pärnumaale Uru külasse prof. Julius Tehveri suvekodusse, mis asus Aru talu piiride vahetus läheduses. Et Saksa okupatsioonivõimud keeldusid Jüri Ermi perele Tartus korterit andmast, ja Ilse Erm ei leidnud Tartu koolides töötamise võimalust, siis pidi Ilse Erm aasta töötama Rakveres, kuhu ka Jüri Erm 1942.a. siirdus. Töö Rakvere gümnaasiumis toimus täiesti ebanormaalses tingimustes, sest kõik Rakvere linna koolid töötasid kolmes vahetuses ühes äärelinna koolimajas ülepäeva 30-minutiliste tundidega. Raskete toituolude tõttu tuli suvel käia maal taludes tööl, et perele toiduaineid varuda.

Eesti taasvallutamise eel viis Jüri Erm abikaasa ja kolm last 1944.a. märtsis rindepõrkkonnast esmalt Viljandimaale ja siis Pärnumaale Paikuse valla Sankso tallu, mille perenaiseks oli kasuõde Liidia Raudsepp (neiuna Jaakson). Ise töötas ta Rakveres koolivaheajani, mil sõitis perekonna juurde. Et pärast Saksa okupatsioonivõimude lahkumist Eestist oli transpordiga raskusi ja suure perega Rakverre pääsemine võimatu, siis kandideeris Jüri Erm 1944.a. Pärnu I Keskkooli loodusloo õpetaja kohale, kuid juba 26. novembril 1944.a. määrati ta Pärnu II Keskkooli direktoriks. Ilse Erm aga sai Pärnu I Keskkooli eesti keele õpetajaks. Nende Rakvere korterisse jäänud varad ja suur raamatukogu läksid enamalt jaolt kaotsi, vaid Rakvere ümbruse taludesse viidud esemed, sealhulgas ka klaver, õnnestus hiljem kätte saada.

Jüri Ermi töö kohta on Pärnu Linna Haridusosakonna juhataja Linda Tarkpea andnud ametliku positiivse iseloomustuse: "Töötas Pärnu II Lydia Koidula nimelise Keskkooli direktorina alates oktoobrist 1944.a. Oma ülesandeid täidab tasakaalukalt, kaalutletult, taibukalt, orienteerumis- ja organiseerimisvõime hää. Alluvaid juhivad heatahtlikult, tasakaalukalt, autoriteetselt. Läbisaamine kaasteenistujatega väga hää. Autoriteetsus kõrge, distsipliinitunne arenenud väga hästi. Omab sügavat intelligentsust ja teaduslikku huvi pedagoogilise töö ja oma aine vastu. Äärmiselt kohusetruu. Süveneb kõigisse korraldustesse ja täidab need taibukalt. Liialt tagasi-

hoidlik. Poliitiliselt teadlik ja lojaalne nõukogude korrale. Ühiskondliku töö suhtes mitte eriti aktiivne, kuna loomult kaldub teaduslikku töösse."

Sellisest positiivsest hinnangust hoolimata hakati eesti rahvale raskeil isikukultuse aastail Lydia Koidula nimelist keskkooli ja ta direktorit põhjusetult süüdistama kodanlikus natsionalismis. Heideti ette isegi isiklikku tutvust ja läbikäimist kirjanike August Sanga ja Kersti Merilaasiga. Korduvad öised ülekuulamised julgeoleku organeis ruineerisid ausameelse pedagoogi närvikava niivõrd, et ühel aprillikuu päeval 1953.a. varises ta töö juures klassis kokku. Raskekujulise insuldi ravikuur ei andnud tagajärgi. Töövõime kaotanud Jüri Erm vabastati 28.novembril 1953.a. tervislikel põhjustel direktori kohalt.

Järgnes aastaid kestev piiratud liikumisvõimega elu oma perekonna keskel abikaasa hoolitsusel. Siiski tundis Jüri Erm endiselt huvi välismaailmas toimuva ja eriti kultuurielu vastu, milles ta kahjuks ise enam ei suutnud osaleda. Ta päevad möödusid kodustes toimetustes – käis lähedalasuvas kioskis ajalehtede järel, luges palju, tõi tuppa küttepuid ja erilise armastusega hoolitses oma lillepeenarde eest. Kirjutamine oli vaevaline, kuid pliiatsiga paberile pandud kirjad vennale ja oma lastele olid endiselt korrapärased.

Jüri Erm suri 30.märtsil 1969. aastal ning maeti oma õpilaste ja kaasõpetajate osavõtul Pärnu Metsakalmistule.

Koostanud vend Voldemar Erm

*

Õpetaja Eha Ruvenit mälestades

4.05.1910 - 21.12.2002

*Aastaring on täis saanud
ajartas ringi teinud.*

Seekord on ajartas kaasa viinud tähelepanuväärse isiksuse, meie lugupeetud ja kalli õpetaja, kolleegi ja sõbra Eha Ruveni – ühe Koidula-kooli tugisammastest.

Veidi vähem kui sajandipikkuse elutee kestel suutis Eha Ruven korda saata peaaegu uskumatuid tegusid: tema algatusel ja eestvedamisel rajati hävinenud maja varemetele õitsev kooliaed ning tänu tema väsimatusele ja õpilaste teadmistejanule saavutas Koidula-kool suurepäraseid tulemusi üleriigilistel olümpiaadidel. Eesti parima keemiakooli diplom võideti koguni kahel korral.

Kuidagi ei unune pilt ja tema ümber istuvatest innukatest noormeestest Nikolai tänava haridustempli õpetajate toa eestosas, kus lauale langes valgus vaid kolme meetri kõrguselt laelambist. Ajuragin oli ruumis selgesti tajutav. Eha Ruven oli veendunud, et üks tark poiss on ikka targem kui tark tüdruk. Ning need targad poisid läksid ellu ja näitasid, milleks nad võimelised on. Olgu märgitud, et Koidula-koolist on võrsunud väga tarku tüdrukeid, tulevase teadlasi.

Eha teine kreedo oli: tehtu eest pole vaja oodata tänu, sest seda ei tule.

Ja nii ta elas ja töötas, andes hinnatud nõuandeid ja näpunäiteid nii näituste ülespanekutel kui töökodade sisustamisel, samuti kooliväliste ürituste korraldamisel. Koidula-kooli rohkete traditsioonide hulka kuulus kooli aupäev, 24. detsember kui Lydia Koidula sünnipäev. Esimese aupäeva lavakujundus . valgustatud sambad kadakate taustal – pärineski Ehalt. Meile teada põhjustel ei saanud me 1956. aasta 24.detsembril kuuski kasutada.

Ent elul on oma seadused. Väsib ju raudki. Väsivad ka inimesed. Tegemised asenduvad puhkusega, mõnikord igavese muretusega. Eha Ruven on läinud teispoolsusse.

27. detsembril kogunesid kolleegid, õpilased ja sõbrad Eha Ruvenit manala teele saatma ühise sooviga: “Olgu muld Sulle kerge.”

Kuid mälestust temast ei kustutata nii hõlpsasti, sest inimene elab mahajääjate südameis.

Kõigi Eha Ruveni õpilaste, kolleegide ja sõprade nimel lubatagu talle lõpuks ometi öelda palju-palju tänu kõige eest.

Leili Joonsoo

Pärnu tütarlaste gümnaasiumi
vilistlane 1943. aastast ja
Koidula-kooli õpetaja aastail
1949-89

*

Minu isa August Rööp

Minu isa August Rööp sündis 1887.a-l 30.jaanuaril Valgamaal talurentniku Jaan Rööp'i ja ta naise Ann Rööp'i (sünd.Sumberg) vanima pojana. Lapsi oli peres kuus - kolm õde ja kolm venda. Huvitav on see, et kõigist kuuest said edasises elus õpetajad. Kaks nooremat lõpetasid isegi Tartu ülikooli - onu agronoomina ja tädi loodusteadlasena. Kuna talurentnik pole kunagi väga rikas olnud, siis aitas nooremaid koolitada vanem vend August. Ta oli pere noorimast, Arturist 20 aastat vanem.

Hiljem külastas isa nii tihti kui võimalik oma ema, kes elas alul Helmes, hiljem Lahmusel. Mu ema jutu järgi võttis ta selle tee põhiliselt ette jalgrattal. Ükskord võttis ta ka veel kaasa Ülo, kes oli tallal alles üsna õrnas eas - kolmeaastane. Kardan, et mehed laste vedamisest jalgratta vahetuul eriti palju ei taipa.

Poisi pepu oli pärast sellelt "pisimatkal" naasmist üsna sünge välja näinud.

Isa oli minu meelest hea mees ja perekonnapea. Iial ei ole ma vanematega kooselatud aastate jooksul kodus mingit tülitsemist kuulnud.

Suvel armastas ta väga looduses viibida. Linnas meeldis talle aiatööd teha, maad kaevata, põõsaid istutada jmt. Maal, Toris, ema õe talus viibides oli ta hommikul üks esimesi ärkajaid. Jalutas kastemärjas rohus palja jalu, takuste pükste sääred üles keeratud. Muidugi oskas ta kõiki põllutöid ja oli heinaajal talus abiks.

Ta armastas ka muusikat väga. Ise oli omandanud Tartu Õpetajate Seminaris keskpärase viiuli ja ka klaverimängu oskuse. Kuigi kooliajal tegeles kodus põhiliselt kirjandeid parandades vihikuvirnast läbinärimisega, leidis ta pühapäeva hommikuti aega ka musitseerimiseks. Oli ka sõber kooli muusikaõpetaja ja helilooja

Heinrich Meriga. Enne kooliminekut olid mul selged paljud isamaalaulud, nagu "Isamma ilu hoieldes" jt.

Kui lastena vennaga nakkushaigusi põdesime (leetrid, läkakõha) ja kodus pidime olema, luges ta meile õhtuti alati juturaamatuid ette. Meid endid haiguse ajal lugeda ei lubatud, see pidi silmi rikkuma.

Isa oli emakeele õpetaja, aga ilmselt oli ta ka hea kasvataja või suunaja. Sageli külastasid "vana Rööpi" veel aastakümneid hiljem ta endised õpilased. Ja siis vesteldi kaua. Mäletan tänaval toimunud kätlemist ja vestlust Tiit Kuusikuga, kes Pärnus oma ema külastamas käis. On alles isa märkmik, milles ta on hinnanud vendade Kereste teadmisi. Valter Ojakäär on ühes artiklis hea sõnaga maininud oma kunagist õpetajat August Rööpi. Eks neid õpilasi pidi ju ta 42-aastase õpetajatöö jooksul kogunema.

Paljud endise Pärnu Poeglaste Gümnaasiumi lõpetanud on isa nimetanud eesti meheks. Tema repliigid olid olnud - "eesti mees ei joo", "eesti mees ei suitseta", isegi "eesti mees ei kükita vahetunni ajal klassis, vaid läheb värskes õhu kätte". Isa oli iseseisvuse ajal aastaid karskusseltsi liige.

Eesti meheks jäi ta hoolimata olude sunnist ka viiekümnenääd aastail. Kord, tulnud koju, ütles mulle ja vennale, et talle oli esitatud ultimaatum - oma lapsed ei astu komsomoli, kuidas saab siis teisi õpilasi veenda. Oli hoiatatud, et kas lapsed astuvad komsomoli või ta kui vana ja "ideetu" pedagoog vallandatakse. Usun, et talle meeldis meie järsk keeldumine ja võibolla vabastas vallandamisest ta ootamatu surm 8.veebruaril 1954.aastal. Isa oli soovinud kell viis hommikul ärgata, et hakata vihikuid parandama, aga kui ema teda äratama läks, oli ta juba surnud. Meisse, lastesse on temast jäänud helge mälestus kui väga rahulikust, põhi-mõttelisest ja õiglasest inimesest.

Virve-Anne Naaris (Rööp), August Rööp'i tütar

*

Õpetaja Arnold Kuhi

Arnold Kuhi on sündinud Valgas 27.oktoobril 1920.a. Ta isa oli raudtee-ametnik, ema aga suri poega sünnitades. Väike Arno kasvas üksiku, vaikse ja endasse tõmbunud poisina. Oma lapsemurede ja – rõõmudega jäi ta ka omaette siis, kui isa uuesti abiellus – mõnel naisel lihtsalt ei jätku südamesoojust ega hellust orvule. Peresse sündisid ka „oma“ lapsed – tütar ja hiljem ka poeg.

Kooliaastatel tundis ta huvi spordi vastu, naabripoistega tehti tühjale maa-alale oma spordiplats, kus hüpati kõrgust ja kaugust, joosti võidu ning mõõdeti tulemusi sekundites ja sentimeetrites.

Gümnaasiumipäevil ilmnes tema eriline võimekus matemaatikas, nii et õpetajad usaldasid tema käe ja hoole alla järeleksami saanud õpilasi, kellele ta siis suvel väikese tasu eest õpetust jagas.

Kooli lõpuaastatel, kui teised klassikaaslased lihvisid tantsuõpetaja käe all foxi ja tango samme, pingutas tema maakonna spordiseltsis oma jalalihaseid suurema jooksukiiruse saavutamiseks. Juba 1938.a suvel võitis ta maakonna noortevõistlustel 100 meetris esikoha ja esindas maakonda vabariiklikel võistlustel.

Saabus 1940.a ja lähenes gümnaasiumi lõpetamine. Arnold unistas salamisi edasiõppimisest ülikoolis. Kasuema sai aga paranduseks üle miljoni, mille eest osteti

linna piiril asuva Laatsi mõisa hooned ja pooled maavaldused. Vanemad tahtsid nüüd, et ta aitaks enne talu korda teha, eks siis pärast vaata.

1940.a nõukogude võimu kehtestamisel kaotati ülikoolis õppemaks ning maksti stipendiumi. See avas talle edasiõppimise võimaluse. Ilma kodupoolse majandusliku abita, elatudes stipist ja järelaitamise tundidest, lõpetas ta I kursuse. Saksa okupatsioon katkestas, ta pöördus kodulinna ja asus tööle arveametnikuna.

1942.a abiellus ta lapsepõlve kaaslase nõ „koduküla“ neiu Laine Jursiga. Aastaid kestnud ühine koolitee, jalgratta- ja suusamatkad olid neid lähendanud. Vastastikune hoolivus, südamesoojus ja teineteise mõistmine püsis nende vahel elupäevade lõpuni.

Kuigi noorik oli alles 19 aastane ja äsja koolipingist tulnud, vaadati lootusrikkalt tulevikku. Abikaasa asus tööle suures raudtee tehases tõlgina, Arno hakkas uuesti õppima ülikoolis. Raske küll oli, kuid noorus ja optimism aitasid kõigest üle.

1944.a sügisel rindejoon lähenemisel Valgale sunniti elanikkonda lahkuma linnast ning põgenikutee tõi Pärnusse.

Koolide avamisel juba nõukogude võimu all oli puudus õpetajate kaadrist ning vaatamata

poolikule ülikooliharidusele sai Arnold Kuhjast Pärnu II Keskkooli, hilisema Koidula kooli matemaatika õpetaja.

Ta oli noor, tagasihoidlik ning häbeliku moega, tüdrukud vahest ülemeelikud ning kippusid vahel vempe tegema. Temale omase stoilise rahuga oskas aga neid pareerida.

1949.a määrati ta haridusosakonna juhatajaks, 1955.a, kui loodi Pärnusse Turbatehnikum, pandi ta selle direktoriks. Samal ajal lõpetas ta kaugõppes õppides ülikooli.

Uue, IV keskkooli ehitamisega Ülejõe piirkonna õpilastele, sai temast selle direktor. Algas mitmetest teistest koolidest tulnud õpetajate ja õpilaste liitmine ühiseks kollektiiviks, koolile nõ oma näo loomine ja traditsioonide kujundamine. Mõne aastaga sai kool tuntuks heade tulemustega mitmetel olümpiaadidel, sanitaaralase la „Punase Risti“ tööga üle vabariigi. Kurgjal restaureeriti vana talumaja, kus toimusid suvel mitmed õpilaslaagrid, sügisel ja talvevaheajal kogunesid sinna klasside õpilaskomitee liikmed, et arutada õpilaste isetegevusplaane jm.

Tema viimasteks töökohtadeks olid direktorina praegune Hansa Gümnaasium ning juba pensionipõlves matemaatika õpetajana Pärnu Õhtukeskkool. Kinnise iseloomu, napolisõnalisuse ja tagasihoidlikkuse tõttu tundus ta nii mõnelegi inimesele esmapilgul ligipääsmatu ja karmina. Tegelikult oli aga nõ „karuse koore“ all varjul väga südamlük, heatahtlik, abivalmis ning kõiki mõista püüdev inimene. Tundus, nagu pesitseks temas alateadlikult see haigetsaanud poisike, kes varjas oma paremaid tundeid, sest neist ei hoolitud. Ta avanes ainult vähestele, kes temast hoolisid. Kamandamine ja käsutamine ei olnud temale omane juhtimisstiil. Ka „pahateolt“ tabatuga ei rääkides ei tõstnud ta häält. Üks sellistest rääkis loo, kuidas ta algklassi jõnglasena oli tunni ajal joogiautomaadi nupule kõvasti vajutades katsetanud, kui kaugele ja kõrgele see pritsib. Järsku tundis, et keegi pani talle käe õlale ja vaikselt ütles: „Las ma ka proovin!“ Taha vaadates ja nähes, et dire ise, pani punuma, mis jalad võtsid. Dire ainult muheles.

Tema hobiks oli sport, kirjandus ja ristsõnade lahendamine, milleks tuli vahest kasutada ka teatmeteoseid. Tal oli väga laialdane teadmiste ring mitmetelt aladelt. Suvised automatkad Karjalast Karpaatideni, Krimmist Taga-Kaukaasiasse, Tšehhi ja Ungari, telkimine kaunites kohtades, maade ja inimeste tundmaõppimine oli teiseks meelistegevuseks.

Ta armastas lapsi, kuid kahjuks oli nende abielu lastetu. Temas peituvat kasutamata armastust ja hellust jagas ta ohtralt naise õdede lastele. Tihti võis teda näha spordivõistlustel või teistel üritustel koos nendega. Tüdrukute kasvades võeti neid

kaasa ka pikkadele automatkadele. See side ei katkenud ka siis, kui tüdrukutirtsudest oli saanud juba ise emad. Ka nende poisipõnnid said osa onu Arno hoolivusest. Märkamata alanud raskest haigusest ei suutnud teda päästa ka operatsioon. Ta lahkus igavikuradadele 18.veebruaril 1989.a ning puhkab Metsakalmistul.

Kirjutaja ja kirjutamise aeg teadmata

*

Kauaoodatud meenutused õpetaja Leili Joonsoolt

Pool sajandit, 50 aastat, 18262 päeva – see on piisavalt pikk aeg jõudmaks järeldusele, et elul pole mingit kohustust anda inimesele seda, mida ta tahaks; pigem tuleb tal olla õnnelik selle üle mida elu on andnud ning tänulik, et see midagi pole olnud halvem. Langes ju meie noorusaeg stalinliku režiimi kõige julmemasse perioodi. Kui ma 1944.a. sügisel asusin õppima inglise filoloogiat, siis oli meie kursusel 21 tüdrukut ja 21 noormeest. 1945. aasta jaanuaris oli järele jäänud ainult üks noormees. Umbes samal ajal, kui minu esimesed õpilased olid jõudnud abituuriumi, vallandati meie üliõpilaste poolt armastatud inglasekt lektor Arthur Robert Hone, keda süüdistati muuhulgas kodanlikest iganditest kinnipidamises. Inglise on teatavasti väga kiindunud oma lemmikloomadesse. Lektoriumi teadete tahvlile pani ta välja teate “aadeli tõugust” sündinud kassipoegade kohta. Lahkesti lubas ta meid neid vaatama tulla ning see külaskäik nimetati kassiristseteks. Ega tollal keegi ei võinud päris kindel olla, et ta järgmisel hommikul ikka ärkab omas voodis või kas ta üldse ärkab.

Mäletan, kuidas keegi kurjakuulsusega inspektor tuli mühinal minu tundi külastama ning istus ühes tagumises pingis nagu tormimärk kalendri nurgas. Ning siis tundsin esimest korda, kuidas mul hirmust suu kuivaks jäi ning keel tegi naks-naks vastu suulage.

Õpetades tol ajal vaenujalal seisvate riikide keelt, tuli teha seda nii diplomaatlikult, et “hundid oleksid söönud ja lambad terved” – nagu enamik inimesi tol ajal, et vähemalt osaliseltki jõuda oma unelmate täitumiseni.

Ent sellele kõigele vaatamata olid tolle aja õpilased peaaegu et inimesed suure algustähega – nad oskasid iseendist lugu pidada, rääkida labaseid fraase kasutamata, respektierida oma vanemaid, õpetajaid ja “koolitädisid” – ühesõnaga teisigi inimesteks pidada.

Mäletan väga hästi, kui viisakalt käitusid tolle ajastu I Keskkooli noormehed, kelle teadmiste kontrollimiseks ja imetlemiseks olin ma määratud nende küpsuseksamitel osalema Haridusministeeriumi esindajana. Ja nende heade omaduste ülistamisega ei ole ma veel lõpule jõudnud. Tahan lisada, et nad tervitavad mind siiaamaani ning meie ühistel kokkutulekutel ei ole mind müürilillekesena istuma jäetud.

Ning need kunagised tüdrukud tollest ajast tegid minu esmased arglikud pedagoogilised katsetused nii meeldivaks, et ma nagu ei tunnetanudki, et ma tööd teen. Õnnelik olevatki see inimene, kes suudab oma hobi seostada tööalaga.

Ka meie koolimaja Nikolai tänaval mäletan kui üht võrratut paika, kus suvel oli jahe ja talvel hubaselt soe. Selle majaga on seotud 37 aastat minu elust, ning seal omandatud teadmisi pole võimalik unustada.

Kummaline on kogeda, et nii mõnigi oluline elutarkus on välja koorunud koomilistes situatsioonides. Võiks arvata, et Oskar Luts on oma rahvakirjaniku

nimetust igati õigustanud. Me kõik ju mäletame koomilist olukorda, kui mõisavalitseja Joosep Toots tänas oma usuõpetuse õpetajat, kes oli õpetanud tal oma hinge eest hoolt kandma. See tundub nii naljakana ja me kõik oleme südamest naerda saanud vaadates filmi “Suvi”. Ent nüüd tajume, kui väärtuslikud õpetussõnad need olid. Tõenäoliselt oleks praegu vähem hingetoorust (õpetaja Selma Holbergi väljenduslaad) ja sellest tulenevaid õudusi, kui ka kurikaeladelegi oleks õpetatud hinge eest hoolt kandma.

Mis aga eestlasi kõiki raskusi trotsides siiski elada aitas ja mõningaid edusamme saavutama pani oli huumorimeel, mis on meile omane olnud sajandeid. Huumor on inglise kirjaniku John Galsworthy sõnutsi inimesele sama, mis lõhn roosile.

Küllap on igal inimesel oma isiklikke naljakaid elamusi ja seiku, kus ollakse võimelised nalja heitma iseendagi üle.

Meie kooli õpetajate jaoks oli üks naljakamaid seiku jahiga Kihnu saarele purjetamine. Sõit pidi kestma ühe päeva, kuid tugeva tuule tõttu jäime tormivangi, saime üdini märjaks, kuivatasime riided ning nautisime Kihnu kala ja “kalakõrvast” – pole siis imestada, et Kihnu vesi tundus olema Euroopa kui mitte Universumi tasemel. Saabusime tagasi esmaspäeva pealelõunaks ehtsate “poppi-panijatena”. Soliidses eas õppealajuhataja oli üsna napsõnaline, kuigi välja sõites arvas ta, et mitte-kaasasõitjad olid ikka lollid küll.

Olgu siis veel kord meelde tuletatud, et naer on terviseks. Seda kinnitavad ka arstid

Pärnus, 19. juulil 2002.a.

Leili Joonsoo

*

Tööraha HÄÄL

EK(b)P PÄRNU LINNAKOMITEE JA EK(b)P PÄRNU
RAJONIKOMITEE NING PÄRNU LINNA JA PÄRNU
RAJONI TÖÖRAHVA SAADIKUTE NOUKOGUDE
HÄÄLEKANDJA

Nr. 80 (1233) Neljapäeval, 3. juulil 1952. a. 11. aastakäik

Õnneküllane päev.

Neid on 65, kes tänasel pidupäeval sammuvad Lydia Koidula nimelise keskkooli lilled ja rohelusega kaunistatud saali, et võtta vastu küpsustunnistus ja jätta hüvasti kooliga ning koolikaaslastega. Nelja-viie aasta eest tulid Aili Ainsaar, Virve Rööp, Ellen Uritam, Lydia Tiitus, Hella Tõlp, Mare Margus, Maiga Stoor, Asta Hanson, Daina Casar ja paljud teised siia noorukeste tütarlastena erinevatest koolidest. Nad õppisid hästi ja olid eeskujuks kogu koolile. Täna võivad nad vastu võtta tasu hoolika töö eest: nende küpsustunnistustel on kõik hinded “väga head” ja “head”.

“Ärge hetkekski unustage, et Nõukogudemaal õppimine ei katke kooli lõpetamisega, vaid jätkub kogu elu, ükskõik missugusele tööalale keegi teist asub,” ütles direktor J. Erm oma kõnes abiturientidele. Samas meenutab ta noortele õppimise võimalusi kodanlikus Eestis. “Suurel osal noorsoost ei olnud siis võimalik omandada isegi algharidust, sest paljud olid sunnitud koolist lahkuma ainelise puuduse tõttu juba teisel-kolmandal õppeaastal. Kodanliku statistika andmeil ei lõpetanud algkooli astunuist õpinguid 52 %. Kõrgematesse koolidesse pääsesid aga ainult jõukamate ametnikkude ning suurtalunike lapsed,” märgib kõneleja.

Nüüd, Nõukogude Eestis, ootavad noori keskkoolide lõpetanud Nõukogudemaa arvukad kõrgemad õppeasutused, kes iga aasta saadavad ellu tuhandeid kvalifitseeritud spetsialiste kõigile elualadele. Sirguvad ja täienevad kommunismiehitajate võimsad read, kasvab rahu ja vabaduse eest võitlejate ühine rinne.

Avaraid edasiõppimise võimalusi kasutavad L. Koidula nimelise keskkooli abiturientid massiliselt. 65 lõpetanust siirdub kõrgemaisse õppeasutustesse oma haridust jätkama ligi 50 noort. Nii lähevad Tartu Riiklikku Ülikooli õppima arstiteadust Merle Pommer, Maiga Stoor, Juta Vanatoa jt. Mare Margust huvitab keemiateadus ja kogu ulatuslik ning elav töö, mis ootab nõukogude keemikuid. Ta siirdub edasi õppima Tallinna Polütehnilisse Instituuti. Keemiku elukutse on valinud endale ka Maret Väljaots. Paljud lõpetanud asuvad edasi õppima pedagoogilistes koolides, et võtta osa stalinliku sugupõlve kasvatamisest. Nii lähevad Tallinna Õpetajate Instituuti Juta Reidla, Faina Tamm, Veronika Kiibits jt. Põllumajanduse alal asuvad õppima Viivi Päärde, Milvi Palu, Silvia Sirkel, Elki Koger ja paljud teised, et aidata kindlustada oma kodumaa põllumajanduse edasist õitsengut.

Viimane koolipäev, viimased tervitused ja õnnitlused sõpradele, kes jäävad nooremates klassides koolitööd jätkama, ning õpetajatele-kasvatajatele, kes on andnud oma parima abiturientide ettevalmistamiseks eluks, uutele, veelgi pingelisematele õpingutele. Ning siis, kirevad lillesülemid kaenlas, vanast armsast koolimajast, millega koos jääb seljataha lapsepõlv, õnnelik ja kaunis, nagu see saab olla ainult Nõukogudemaa noortel. Elu ootab. Ees on uued teed ja rajad.

* * *

Vaevalt on lõppenud pidulik aktus L. Koidula nimelise keskkooli õpilastel, kui samadesse ruumidesse kogunevad I keskkooli abiturientid. Nõukogude Liidu hümnid pidulike helide saatel sammuvad nad külalistest tulvil saali, kus neid tervitatakse tormiliste kiiduavaldustega.

Aktus algab abiturient August Luuri deklamatsiooniga J. Smuuli “Poeemist Stalinile”, mille sõnades heliseb piiritu tänu nõukogude rahvaste juhile seltsimees Stalinile helge ja õnneliku elu eest. Kõik hea ja avar, mis Nõukogudemaa noori ootab ellu astudes, haridusteed jätkates, on tulnud suurelt juhilt ja õpetajalt seltsimees Stalinilt. Temale ütlevad täna ja alati tänusõnu kõigi koolide lõpetajad meie kaunil kodumaal.

Direktor R. Kabini sõnavõtu järel antakse lõpetajaile kätte küpsustunnistused ja kingiks väärtuslikke nõukogude kirjandusteoseid, millede hulgas on aukohal Stalini preemia laureaatile tööd, samuti F. R. Kreutzwaldi “Kalevipoeg”, A. H. Tammsaare “Tõde ja õigus” jt.

Abiturient V. Tomson meenutab oma kõnes neid eesrindlikke ja tublisid noori, kes aastate eest jätsid seljataha Pärnu I Keskkooli ja asusid oma haridust täiendama kõrgemates õppeasutustes. Nende eeskuju innustagu ka tänaseid lõpetajaid ja aidaku kujuneda võitlejateks, Nõukogude kodumaa tulihingelisteks patriootideks, kes suurel

stalinlikul ajastul annavad kogu oma jõu ja teadmised maailma esimese sotsialismimaa viimiseks kommunismi kõrgustele.

Selliste kooli varasemate eesrindlike lõpetajate hulgas võib mainida Endel Järve, kes nüüd on juba Kohtla-Järve põlevkivikombinaadis juhtiv töötaja, Uno Jürisoo lõpetas Tallinna Polütehnilise Instituudi ja siirdus andeka noore arhitektina tööle Kuibõševi, kommunismi suurehituste tandrile. Tubli noor arst Kalju Scheffer on näidanud end juba väljapaistva spetsialistina, kes nõukogude arstile omase novaatorlusega otsib teid pavlovliku õpetuse rakendamiseks arstiteaduses. Selliseid eesrindlasi võib loetella veel kümneid.

Lõpetades oma sõnavõttu andis sm. Tomson kõigi abiturientide nimel lubaduse töötada ja õppida ka edaspidi, et olla auks ja uhkuseks oma koolile, kodumaale ja rahvale.

Lõpetanute hulgas on viis, kellel kõik hinded on ainult "viied". Need on kaksikvennad Avo ja Endel Rätsep, Ants Erm, Valdek Tomson ja Udo Tõnisson. Kõik nad siirduvad edasi õppima Tallinna Polütehnilisse Instituuti. Moskvasse Mikojaninimelisse Kalandusinstituuti lähevad täiendama oma teadmisi Jaan Aruväli, Erich Strickholm ja Heino Tarlap. Paljud noored siirduvad sügisel Tartu Riiklikku Ülikooli. Nagu nad ilma ühegi erandita lõpetasid koolikursuse, nii asuvad nad ka jätkama oma haridusteed, milleks praktiline valik on tehtud võimete ja huvide kohaselt.

"Ausus, sügav armastus Nõukogude kodumaa ja rahva vastu, printsiipiaalsus ning mehisus olgu tähisteks, mida taotledes sammuge tulevikku. Need omadused on sünnitanud kangelasid ja sellistena tahame näha ka teid kommunismi ehitamisel". Nende sõnadega saadab Pärnu I Keskkooli õpetajatekollektiiv ellu järjekordse lennu kasvandikke. Kujunegu noorte tulevik võituderohkeks ja kangelaslikuks võitluses rahu ja kommunismi eest!

E.Järvela

*

Pärnu II Lydia Koidula nimelise Keskkooli lõpetanud 1951/52 õppeaastal.

A – klass	<i>sünniaeg</i>
01.Ainsaar Aili-Maret	08. juuni 1934
02.Alliksaar,Meeta-Marie	20. juuli 1932
03.Heinluht, Aino	27. jaanuar 1933
04.Kalep, Helve-Maren	25. juuli 1933
05.Kask, Leida	07. mai 1933
06.Lukk, Doris-Aili	09. mai 1932
07.Lõo, Juta	09. juuni 1933
08.Naissoo, Hilda	07. november 1932
09.Nuuma, Lia-Liana	22. detsember 1933
10.Oraste, Lehte	08. juuli 1933
11.Orav, Eldi-Helju	05. oktoober 1933
12.Palo, Milvi	18. oktoober 1932
13.Paroll, Salme	11. juuli 1933
14.Pettai, Tiiu	27. mai 1933

15. Prang, Aili	13. aprill 1934
16. Randmäe, Hellen-Olinde	29. november 1933
17. Rääk, Juta	06. august 1933
18. Rööp Virve-Anne	18. märts 1934
19. Saalom, Lilli	19. jaanuar 1934
20. Saar, Vilma	14. märts 1932
21. Sirkel, Silvia	31. oktoober 1932
22. Talts, Härta	14. juuli 1933
23. Tamm, Evi	02. detsember 1933
24. Teetsov, Liis	13. august 1933
25. Tiitus, Liidia	18. aprill 1933
26. Tominga, Leida	10. aprill 1933
27. Topp, Milvi	11. detsember 1933
28. Truu, Silvi	04. oktoober 1932
29. Tuur, Elga	05. jaanuar 1933
30. Tölp, Hella	23. september 1933
31. Uritamm, Ellen-Juta	06. juuli 1933

B – klass

01. Arujõe, Linda	24. september 1933
02. Auväärt, Helju	06. juuni 1933
03. Casar, Daina-Skaidrite	28. veebruar 1933
04. Hanson, Asta	12. september 1933
05. Holberg, Ranna	25. september 1932
06. Hussar, Ariadne	18. jaanuar 1934
07. Kalda, Vaike	04. mai 1934
08. Kiibits, Veronika	30. mai 1933
09. Koger, Elki	04. detsember 1933
10. Kõvatoomas, Erna	03. juuli 1932
11. Künnapas, Velda	26. september 1933

12.Laas, Eva	22. juuli 1933
13.Lill, Evi	14. august 1932
14.Madisson, Aline	30. oktoober 1932
15.Margus, Maret	05. august 1934
16.Martin, Amilthe-Elise	02. jaanuar 1932
17.Mikits, Daisi	13. juuni 1933
18.Murd, Asta	11. september 1933
19.Mõttus, Gloori	28. märts 1934
20.Osol, Gaida-Vilhelmine	08. mai 1933
21.Pommer, Hilja	07. november 1932
22.Pommer, Merle	07. mai 1934
23.Pulst, Laine	06. märts 1934
24.Pärdi, Liivia	08. september 1933
25.Päärde, Liivi	06. november 1932
26.Reidla, Juta	20. jaanuar 1932
27.Roosalu, Elna	23. mai 1933
28.Ruuvet, Marve	17. september 1932
29.Seiler, Lya-Maria	28. juuli 1932
30.Stoor, Maiga	07. oktoober 1933
31.Tamm, Linda Hansu t.	02. juuli 1933
32.Tamme, Linda Joanni t.	04. august 1934
33.Tamm, Faiina	10. veebruar 1933
34.Tohver, Evi	18. jaanuar 1932
35.Vanatoa, Juta	11. juuni 1933
36.Väljaots, Maret	07. detsember 1932

Killuke elatud elust 45 aasta jooksul peale keskkooli lõpetamist

Et jäädvustada seda killukest oma elust 45 aasta jooksul peale keskkooli lõpetamist, pean kindlasti rääkima ka oma pinginaabrist Lehte Miidost (neiuna Oraste), kes saatuse tahtel ei saa seda ise enam teha, kuid kellega alustasime ühist kooliteed Koidula koolis ja hiljem ühist iseseisvat eluteed.

Väike pilguheit meie lapsepõlve. Oleme pärit Läti piiri äärest Iklast. Mina päris piiri äärest, Lehte pisut kaugemalt, metsast, kust läks läbi kitsarööpmeline Pärnu-Ikla raudtee ja rongi vile oli igapäevaseks kaaslaseks nii temal metsas, kui minul seal piiri ääres.

1948. aasta kevadel lõpetasime Metsapöole 7-kl. kooli ja asusime haridusteed jätkama Koidula koolis Pärnus. Olime keskpärased õpilased, kuid raskusi oli mitmete ainetega, nagu vene keel, matemaatika, ajalugu. Oleks võinud ju ka paremini õppida, aga parjas neiuas, nagu me olime, kulus aeg siiski muude ettevõtmiste peale ja õppimine jäi ikka viimaseks. Meenub, kuidas vene keele õpetaja pr. Kevend sageli armastas öelda: „Nu Orav i Oraste - opjat posle urokov.“ Ja nii me siis istusime jälle „posle urokov“ ja õppisime seda, mida õigeks ajaks ei jõudnud õppida.

Helge mälestus on jäänud õpetaja Kuhjast, kes nägi meiega kurja vaeva, kuid kes kunagi ei tahtnud halba veerandihinnat välja panna. Ikka leidis ta aega järeleaitamiseks ja püüdis keerulised asjad selgeks teha. Ja lõpupäeval tahtsime kindlasti koos Kuhja-papaga (nii teda kutsusime) pilti teha.

Aino Luhar õpetas armastama eesti keelt ja kirjandust. Tema tundi ei julgenud minna mitte kunagi õppimata.

Kõige armastatum õpetaja oli füüsika õpetaja Raimond Juurikas. Ta oli ääretult õiglane ja aus kõikide õpilaste suhtes, olgu ta „priimus“ või venivillem.

Omamoodi mälestus on direktor Jüri Ermist, õpetajatest Leili Joonsoost, Maria Irdist, Eha Ruvenust ja paljudest teistest. Ka klassijuhataja August Rööp soovis meile alati head, kuid kahjuks tema headust ja õpetussõnu me ei osanud sageli õiglaselt hinnata. Kahju!

Mäletan, kuidas me Leili Juurika tunnis tihti punastasime, kui ta rääkis elus nii vajalikul teemal nagu seksuaalelu, perekond, lapsed. Tänapäeval on see kõik nii igapäevane ja leierdatud teema.

Peeter Laja oli suur kunstnik muusikas aga meile ta ütles alati, et pillab nagu pärleid sigade ette. Nii lollid pidavat me olema muusikas. Hoopis teist masti mees oli Voldemar Rumessen, kelle laulutundidest ei tahtnud mitte kunagi puududa.

Õppimise kõrval jäävad igavesti meelde toredad ühised koolipeod koos I Keskkooli poistega, ühised kooriproovid ja esinemised, viimane ühine ekskursioon Põhja-Eestisse ja laulupeole sõit Riiga. Et igaüks leidis ka oma silmarõõmu ja neid ühiseid mälestusi ei suuda röövida aeg.

Oli kuidas oli – 4 aastat keskkoolis

möödusid lennates ja peagi olid käes küpsuseksamid. Kui mõnigi kord oli olnud selline arusaam, et õpime õpetajale, siis nüüd saime aru, et oleks pidanud pidevalt korralikult õppima. Võtsime end kokku ja eksamid said läbi ning tuli otsustada, mida edasi teha.

Iialgi ei unune ühine lõpupidu I Keskkooli poistega 30. juunil 1952.a ja sellele järgnev 1. juuli varahommik, kui kogunesime ringi koolimaja õuel,

laulsime „Ajaratast“ ja kust õpetaja Ilse Ermi sütitavad sõnad saatsid meid eluteele. Paljud klassiõed teadsid ammu, mida nad edasi teevad. Meie Lehtega teadsime, et meie majanduslik olukord ei võimalda minna edasi õppima. Tarvis oli leida töökoht. Meie edaspidise saatuse otsustas üksainus ootamatult öeldud lõõpiv lause. Lugu ise oli järgmine. Kuna viimane eksam oli 25. juunil – lõpupidu alles 30. juunil – siis oli meil palju vaba aega ja kolasime Lehtega niisama ringi. Ühel sellisel päeval sattusime oma armsasse koolimajja. Seal oli ka teisi tüdrukuid, kuid kes, ei mäleta. Trepil tuli meile vastu klassijuhataja August Rööp, teretasime ja tema küsis: „Noh Orav ja Oraste, mida siis teie edasi teete ja kuhu lähete?“ Mina, ilma et oleksin selle peale kunagi mõelnud või sel teemal Lehtega rääkinud, vastasin naerdes, et meie hakkame õpetajateks. Lehte vaatas mind imeliku näoga, et mis segast juttu ma ajan. Hr. Rööp arvas, et see on hea mõte küll ja soovitas meil minna haridusosakonda asja uurima. Tema arvas, et koolides on kindlasti õpetajaid tarvis.

Kui koolimajast lahkusime ja jõudsim koolimaja õuele (mäletan täpselt seda kohta), küsis Lehte: „Mis juttu sa nüüd Rööbile rääkisid?“ Vastasin: „Mida ma pidin talle siis vastama?“ Äkki ütles Lehte: „Kuule mis sa arvad, kui õige lähekski seda asja uurima, äkki näkkabki“.

Mõeldud – tehtud. Järgmisel hommikul läksime haridusosakonda ja seal võeti meid lahkesti vastu ning pakuti kohe töökohta kas Kihnu või Tõstamaale. Oli valida ka teisi töökohti. Tahtsime nimelt sellist kohta kuhu saame kahekesi minna. Minul, nagu noortel ikka, pisut seiklushimu ka hinges, arvasin, et võiks minna Kihnu. Lehte võttis asja realistlikumalt, müksas mulle külge ja sosistas: „Loll! Sealt ei pääse ju enam nii kergest mandrile.“ Niisiis otsustasime Tõstamaa kasuks. Kirjutasime avalduse, vormistasime muud vajalikud dokumendid ja nii sai meist päevapealt Tõstamaa 7-klassilise kooli algklasside õpetajad. (Kirjutan sellest nii pikalt sellepärast, et täpselt selliste küsimiste, vastuste, kostmiste abil sai paika pandud meie edaspidine saatus). Lõpuaktuse ajal juba teadsime, kes me tulevikus oleme ja kuhu läheme.

Omamoodi sündmuseks kujunes meie esimene sõit Tõstamaale tutvumaks oma töökohaga ja elamistingimustega. See oli augustikuu keskel reedene päev, kui alustasime teekonda Tõstamaale. Laupäeva õhtuks tahtsime kindlasti koju tagasi jõuda. Busse käis vähe. Teadsime niipalju, et ka Tõstamaale saab bussiga. Arvasime, et sinna sõidab Tõstamaa buss, tegelikult sai sinna aga Kastna bussiga, mis sõitis Tõstamaalt läbi. Seda me ei teadnud, lasime Kastna bussi ära sõita ning ootasime Tõstamaa oma, kuni lõpuks selgus kurb tõsiasi, et oleme nüüd jalamehed. Kell oli 5 läbi peale lõunat, õhtu aga lähenemas. Astusime siis kand ja varvas Vana-Pärnu poole, et seal hääletada. Linnapiiril tuli järele üks palgiveo auto ja võttis meid peale. Kihlepa kaupluse juures tehti peatus, kus juht pruukis pisut kangemat kraami. Saime siis mõne kilomeetri edasi sõidetud, kui äkki auto kaldus teelt kõrvale ja vajus kraavi. Mina, olles äärepool, libisesin kohe kraavi. Lehte pörkas enne mingi raudpoldi otsa ja siis vupsatas mulle otsa. Mina pääsesin ainult ehmatusega, Lehte sai pisut õlast põrutada. Õnneks midagi tõsisemalt ei juhtunud, kui ainult see, et olime jälle jalamehed, sest auto enam omal jõul kraavist välja ei saanud. Tänasime taevataati, kes päästis meid surmasuust ja astusime edasi mööda tundmatut teed ja mitte teades, kui kaugele kulgeb see. Pealegi läheb augustikuu õhtul ju varakult pimedaks.

Kui me siis lõpuks Tõstamaa koolimajja jõudsim, oli väljas kottpime, meie aga väsinud ja näljased. Koolimaja aknast vilkus tuluke, töömehed lõpetasid põrandate värvimist. Selgus, et uksest me sisse ei pääse, sest koridori põrand oli värskelt värvitud. Nii, et esimene sisenemine oma esimesse töökohta toimus läbi akna ja sedagi remondimeeste abiga. Lõpuks jõudsim mööda pimedaid treppe käsikaudu kobades direktori palge ette, kes andis informatsiooni edaspidise elu ja töö kohta, sõitis kõhud

täis ja andis ka öömaja. Järgmisel hommikul vara sõitsime linna tagasi. Nägime ka esimest korda Tõstamaa ümbrust, mis mulle hakkas kohe meeldima, kuid Lehte ütles kurva häälega (mäletan täpselt ka seda kohta): „Heldi, mulle ei meeldi siin, ma ei kuule siin rongivilet.“ Kahjuks ei osanud ta siis arvata, et isegi tema viimne puhkepaik kunagi saab olema seal, eemal-kaugel rongivilest.

Õhtuks jõudsimme õnnelikult koju, kuigi jälle „hääletamise“ abil ja ka sellel teejupil – 66 km Pärnust Läti piirini – juhtus äpardusi, sest sõitsime veomasinaga, millega oli toodud loomi linna ja võib siis ette kujutada, milline oli see autokast, kuid jäägu mingi mälestus ainult enda teada. Kodus ei julgenud me oma õnnelikult äpardunud reisirist sõnakestki rääkida, sest olime ju ikkagi veel papa-mamma rahakoti peal.

Jõudis kätte augustikuu lõpp ja linnas algasid traditsioonilised õpetajate nõupidamised. Seal tutvusime ka oma tulevaste kolleegidega, saime esimesed õpetussõnad töö alustamiseks. Olime ju küllalt targad selleks, et õpetada lapsi algklassides, kuid õpetamise metoodikat oli tarvis siiski omandada.

Nõupidamiste ajal saime kolhoosi autoga ka oma kraaminatukese ära kolida. Lehte ütles ikka alati hiljemgi, et mina olevat rikas naine, kuna mul oli mööbel, üks vana laud, vana puuvoodi ja tool, temal natuke riidekraami.

Oma uue kodu õuele jõudsimme ka küllalt hilisel õhtutunnil. Hakkas juba hämarduma. Korteris saime vanasse talumajasse, kus elasid enne meid veel kolm õpetajat. Samas oli ka kolhoosi karjalaut ja karjanaised lüpsid lehmi. Tegime naistega tutvust ja ostsime piima õhtuseks söögiks. Ei osanud siis arvata, et ühest neist naistest saab mõne aasta pärast Lehte ämm.

Tol õhtul oma uues kodus ootasid ees ka uued seiklused. Olime võõras kohas kahekesi, karjanaised olid koju läinud ja teised õpetajad jäid veel linna. Väljas pimenes, meil puudus valgus, ümberringi võõras, ei ühtegi hingelist, ainult õue peal kolhoosi kanala. See oli väike majake, mida ei osanud kuidagi pidada kolhoosi kanalaks. Oli ka juba täiesti pime. Kui siis ettevaatlikult uksele koputasin, et paluda tikke, tegi kukk sees kurja häält ja kanad aitasid kaasa. Alles siis taipasime, mis maja see on. Istusime maha ja naersime suure häälega oma äpardunud külaskäigu üle. Pärast kippus nutt peale. Seal õnnetutena pimeduses istudes meenus mulle isa poolt kaasa pandud pakike, mida ta ei lubanud enne avada, kui oleme kohale jõudnud. Kui selle avasin käsikaudu kobades, leidsin sealt esimesena tikud ja küünla. . Tol hetkel suuremat õnne ei osanud tahtagi. Saime valguse, saime toa korda ja puhkama. Seda isa ettenägelikkust ja heategu meenutan surmani ja isegi isa haua tänasin teda selle eest. Nii algas meie iseseisev elutee.

Tõstamaa kool asub endises Tõstamaa mõisas, looduslikult ilusas kohas. Seal on ilus mõisapark (siis oli see küll räämas, kuid nüüd korrastatud). Lähedal Ermistu järv, Leivaroti mäed, ilus alevik. Igatahes esimese töökoha meenutamiseks igati soodne paik.

Sukeldusime kooliellu. Mina sain III klassi, Lehte IV klassi õpetajaks. (Minu klassis õppis ka eestlaste tulevane vibukuulsus Mati Vaikjärv). Palk oli muidugi väike, 24 normtunni eest maksti 490 rubla, et aga tegelikult oli tunde rohkem, siis minu palk oli 520 rubla, Lehte oma ei mäleta enam. Sellest palgast võeti maha tulumaks, lastetusmaks ja sunduslik riigilaen. Korter, küte ja valgustus (puud ja petrooleum) olid tasuta. Kuid toidu jaoks jäi üsna vähe järele. Selle piskuga elasime kuidagi ära. Ei mäletagi enam, mida me sõime ja kuidas sõime, kuid päris nälga ka ei tundnud. Oli oma raha, pidime õppima iseseisvalt elama ja mitte enam kodust abi ootama. Käisime lastega kolhoosis („Tasuja“ kolhoos) kartuleid võtmas ja saime ka enda sealt töö eest kartuleid. Ega igakord rahaga uue palgapäevani välja ei tulnud, aga meil oli tore raamatupidaja, keda kutsusime Musjaks ja kes oli nagu abistamiskassa ning laenas

kuni palgapäevani. Nii siis palgapäeval tuli kõigepealt võlg maksta ja ülejäägiga edasi elada kuni uue laenamiseni ja jälle võla maksmiseni.

Koolis saime oma tööga hakkama ja peagi haarati meid kaasa rahvamaja isetegevusringidesse, laulsime laulukooris ja mängisime näiteringis. Tutvusime teiste külanoortega, käisime pidudel. Kuigi meieealised ja pisut vanemad noormehed olid sõjaväes, jätkus pidudel tantsitajaid ning juhtus ka pisikesi armumisi, nagu nooruses ikka juhtub. Olime oma eluga täiesti rahul.

Järgmisel, 1953.a kevadel Lehte astus Tartu Õpetajate Instituudi Kaugõppe osakonda. Mina läksin pimesoole operatsioonile ja sel kevadel jäi kooli minemata.

Algas uus, 1953/54 õppeaasta. Novembri lõpul saadeti mind Kastna Algkooli asendusõpetajaks ja olin seal aasta lõpuni. Olime ka Lehtega selles mõttes lahku läinud, et kumbki leidis endale uue korteri ja elas omaette.

Räägin nüüd edasi Lehest. Lehte lõpetas kaugõppes Tartu Õpetajate Instituudis bioloogia-geograafia osakonna ja temast sai bioloogia-geograafia õpetaja. Tema juhendamisel rajati Tõstamaa koolis õppe-katseaed, mis oli eeskujulikus korras, kuulus kogu rajoonis ja pakkus silmarõõmu kõigile. Lehest sai väga tunnustatud ja kõigi poolt austatud ja armastatud õpetaja. Ta õpetas ka kodundust.

1954.a hilissügisel sai sõjaväest lahti hulk noori mehi. Nende hulgast leidis Lehte sümpaatse noormehe, kes oli juba tegelikult abielus, kuid tema sõjaväes oleku ajal oli naine teda maha jättnud. Tema naine töötas Kastna algkoolis, sama, kelle asendajaks tema haiguse ajal vahepeal käisin. Nad lahutasid oma abielu ja noormees abiellus Lehtega. Neil sündisid kaks tütart, Merike ja Anneli. Nad ostsid Tõstamaa alevikus ühe vana maja, ehitasid selle ümber väga ilusaks ja mugavaks koduks. Maja ümber oli ilus aed, kus oli palju marjapõõsaid, õunapuid, köögiviljapeenraid aga kõige rohkem lilli. Kõigi selle ilu initsiaatoriks oli ikka Lehte oma tohutu tahtejõuga. Kõik oleks olnud hästi, kui Lehte tervis poleks hakanud streikima, Ta oli siis 33 aastane. Ma ei teagi täpselt diagnoosi, kuid tean, et Tartus tehti talle raske operatsioon, ta oli hiljem isegi elavaks eksponaadiks arstiteaduskonna üliõpilastele, lõpuks hakkas süda streikima ja mäletan teda kunagi mainivat, et arv 33 on tema elus saatuslik. Ta oli sündinud 1933. aastal, jäi haigeks 33-aastaselt ja tundis hirmu, et kas ka sureb 53-aastaselt. Ja see tõesti nii juhtuski. Ta suri 7. aprillil 1986.a ja maeti Tõstamaa kalmistule. Seitse aastat hiljem sängitati tema kõrvale ka abikaasa. Tütred elavad Tallinnas, on abielus ja neil omad lapsed. Suvepuhkuse veedavad Tõstamaal oma ilusas väikeses kodus.

1954.a suvel üritasin sisse saada Tallinna Pedagoogilise Instituudi kaugõppesse, kuid eriala eksamiga vedas viltu ja ei saanud sinna sisse. Eks olin ise ka pisut laisavõitu, oleks pidanud rohkem õppima.

Minu elus algas hoopis uus ajajärk. Augustis edutati mind Kastna algkooli juhatajaks-õpetajaks. Kuna olin seal olnud eelmisel sügisel asendajaks sealse õpetaja haiguse ajal ja kes otsustas nüüd hoopis koolist lahkuda. Kastna kool asus 5 km Tõstamaalt edasi Varbla poole. Kool asus kahekordses puumajas, mis on ehitatud 1904.a. Asusid kõrvuti kolm tähtsat hoonet – kirik, kool ja rahvamaja. Ümberringi palju rohelust, kevadel palju lilli, laulsid ööbikud ja kukkus kägu. Meri jäi umbes 3 km kaugusele. Varem oli kool 6-klassiline ja oli mitu õpetajat, siis aga töötas üks õpetaja ja oli neli klassi, mis moodustas ühe klassikomplekti. Olin väga õnnetu, sest mu sõbrad-tuttavad jäid kõik Tõstamaale, aga lohutas see, et seal sain palka peaaegu poole rohkem ja see tähendas noorele inimesele väga palju. Tõstamaal olles ei suutnud ju peaaegu mitte midagi muretseda, sest kõik kulus põhiliselt söögi peale. Sel ajal olid moes suvel valged tennised, mida peoõhtule minnes päeval hambapulbriga valgendasime ja vahel õnnestus osta ka bemberg-riiet, et mõni uus kleit teha. See oli ka kõik. Kastnas olid

väljavaated suuremad. Mäletan, et juba talveks sain uue talvemantli, kleidi, saapad ja veel muud vajalikku.

Noor inimene on ikka julge. Sain sel sügisel 21-aastaseks. Koolitööd ma väga ei kartnudki, sest seda olin juba kaks aastat teinud ja asendusõpetajana olid ka mingid kogemused tööks liitklassiga. Kuid see kõik oli tohutult raske. Oli ju omamoodi kunst jagada 45 minutit nelja klassi vahel nii, et iga klass saaks oma osa, et iga õpilane saaks õpetatud. Põhiline oli ikka iseseisev töö, kui teistele seletasin uut osa või kontrollisin kodust tööd. Esimene klass oleks pidanud kogu tähelepanu endale saama, kuid sageli jäi seda väga väheks. Esimesel aastal oli õpilasi 36 hinge. Väga palju oli vihkute parandamist ja tundideks ettevalmistamist. Õhtupoolik kulus kõik peaaegu koolitööks. Võib nii öelda, et terve pika päeva hommikust hilisõhtuni tegin koolitööd. Oli kuidas oli, lugemise, kirjutamise ja arvutamise nad ometi selgeks said.

Omaette mureks olid majandusprobleemid, millest ma ei jaganud algul midagi. Polnud aimu, mida tähendab eelarve. Seal tuli teada ja teha kõik ning eks häda ka õpetab. Kohe lasksin telefoni sisse panna ja tänu sellele sain palju küsimusi kiiremini lahendatud. Väga palju abistas mind Tõhela algkooli juhataja ja kohaliku rahvamaja juhataja. Töötasin Kastnas 14 aastat, sellest 7 aastat kahe õpetajaga. Vastavalt õpilaste arvule anti üks õpetaja koht juurde või võeti jälle ära. Näiteks 1956.a lahutati vene keel teistest õppeainetest ja saime ainult vene keele õpetaja, kes oli 70-aastane ja vanim Tartu Ülikooli kaugõppe üliõpilane. Tema nimi oli Julie Keerd. Tema töötas ainult ühe aasta. 1958.a sügisel anti juurde teine klassikomplekt, siis olid liidetud I+III ja II+IV kl. See oli õnnis aeg, töötada lihtsam. Õpetajaks oli nooruke 17-aastane neiu, kes oli lõpetanud Haapsalu Pedagoogilise Kooli. Ka tema sai olla ainult ühe aasta, sest õpilaste arv vähenes ja kohe võeti ka klassikomplekt ära.

Viimased viis aastat töötasime jälle kahe õpetajaga ja teiseks õpetajaks oli minu endine õpilane, kes siis lõpetas Kastnas, kui mina sinna tööle läksin. Aastate möödudes lõpetas tema Tõstamaa Keskkooli (7-klassilisest koolist oli saanud keskkool) ja jälle juhuse tahtel sai temast Kastna kooli õpetaja. Ta lõpetas Tallinna Pedagoogilise Instituudi kaugõppeosakonnas. Peale Kastna algkooli likvideerimist 1970, a läks ta õpetajaks Tõstamaa keskkooli ja töötab seal praegugi ja on väga tubli õpetaja. Tema nimi on Maimu Juhkam.

Minul lõpetatud pedagoogilist haridust ei ole, kuigi töötasin kokku 16 aastat õpetajana. Astusin küll Tartu Pedagoogilise Kooli kaugõppeosakonda, lõpetasin ka esimese kursuse, kuid teine kursus jäi pooleli, kuna tervis vedas alt ja õppimine jäi pooleli. Kahel suvel olin täienduskursustel Värskas, millele lisandusid nõupidamised ja õppused Pärnus. Ka elu ja töö õpetasid. Majandusküsimused said selgeks. Teadsin, mis on eelarve ja kuidas seda koostada. Oskasin läbi viia kapitaalremonti, mida tuli teha kahel korral, sanitaarremonti tegin igal suvel.

Väga palju tuli ise valmistada ja otsida õppematerjali. Ei taha küll ennast kiita, kuid kooli ümbrus oli alati puhas ja korras, kasvas väga palju lilli. Puhtuse ja korra eest kandis hoolt kauaaegne kooliteenija Veera Ring. Igal suvelõpul toimus ülevaatus, kuidas koolid on valmis uueks õppeaastaks ja ühe korra saime isegi aukirja.

Igal õppeaastal korraldasime õpilastega kaks koolipidu, nääripeo ja kevadpeo. Kõik õpilased, ükskõik kui palju neid oli, või kuipalju neist keegi häält tegi, said peol esineda. Ise lõin kaasa rahvamaja töös: laulsime, tantsisime, mängisime näidendites. Olin täielikult sinna paika sisse elanud. Väga palju tuli täita ka ühiskondlikke ülesandeid, sest õpetaja on ju maa sool ja peab kõike tegema ja suutma. Nii käisin külas riigilaenu kogumas, kartuleid ja vilja varumas, aastavahetustel peredes loomi loendamas, olin kohaliku kauplusekomisjoni esimees ja käisin abiks inventuure

tegemas. Pidevalt olin tegev seoses valimistega, olles valimiskomisjoni sekretär. Igavust ei olnud kunagi aega tunda.

1961.a abiellusin sealse noormehega. Olgu öeldud, et Kastna koolis õppis kunagi ka riigimees Nikolai Karotamm, kes 1954.a sügisel saatis Moskvast oma vanale koolile mälestuseks Mitšurini teosed.

Kuuekümnendate lõpul kerkis päevakorda väikeste koolide likvideerimine. See oht ähvardas ka meie kooli. Kuna mul ei olnud õpetaja kutset, ka abikaasal oli töökoht kaugel ja vilets, otsustasin õpetaja ameti maha panna ja Kastnast lahkuda. Kahju oli küll, sest oli ju kogu minu noorus ja ilusamad aastad seal möödunud.

1968.a sügisel lõpetasin töösuhted Kastna kooliga ja kolisime Pärnusse algas uus ajajärk minu elus. Olin siis juba 35 aastane.

Võib-olla jutustasin liiga pikalt sellest koolmeisteri tööst, kuid see oli minu elus tähtis periood, see oli minu kuldne noorusaeg. Ja sellest tahtsin tingimata rääkida.

Linnas hakkasin otsima uut töökohta ja jälle mängis rolli juhus. Kohtasin Rütli tänaval üht tuttavat asutuse juhatajat ja küsisin, kas temal pole mulle mingit tööd pakkuda. Ta ütles, et head kohta pole ja päris viletsat ei taha mulle anda, kuid soovitas mulle minna Kaubandusvalitsusse, sest seal on alati töölisi tarvis.

Läksingi ja seal võeti mind kahel käel vastu. Jälle tundmatu maailm! Kuigi minu vanaisa ja onu olid vanad kaupmehed, ei teadnud mina sellest tööst midagi. Jälle oli tarvis palju õppida. Mind võeti tööle toidukauplusesse „Riia“, mis asus Riia maanteel. Vahepeal oli seal kauplus „Tuluke“, kuid mis seal praegu on – ei tea, sest enam ei külasta kauplusi. Olin algul vorstiosakonnas kaaluja. Mõne kuu möödudes hakkasin tutvuma kassatööga ja kassaaparaadiga ja nii saigi minust varsti kontrolör-kassapidaja. Samal ajal hakati ehitama uut toidukauplust, mis sai nimeks „Tiina“ ja sinna kolis üle meie kauplus 17.detsembril 1971.a ning minust sai vanemkontrolör-kassapidaja. Mitmel korral taheti mind edutada mitme kaupluse, ka „Tiina“ juhatajaks, kuid ma ei võtnud neid pakkumisi vastu. Kuigi töö kassas oli raske, vastutav ja väga pingeline – eriti suvel – olin jõudnud sellega harjuda. Mul oli välja kujunenud oma ostjaskond, kes käisid minu juures oma arveid tasumas. Mulle meeldisid need inimesed ja ma ei tahtnud neist lahkuda.

Töötades kaupluses kohtasin ka tihti oma vanu koolivendi ja -õdesid. Kuna kaubanduses oli tal ajal suur defitsiidibuum, tuli nii mõnigi kord kasutada letialust tegevust, et rahuldada koolivenna või -õe väikest soovi. Igapäevaseks kundeks oli Karl Lankots (nüüd manalamees), tihti käis Vello Tamse, Toivo Toomlaid ja mõnigi kord sain neid aidata. Sageli nägin (eriti suvel) jalutamas vendasid Rätsepaid ja Elmar Kasearu, kuid nemad vist mind ei tundnud või ei mäletanud enam.

Ka kaupluses tuli teha palju ühiskondlikku tööd. Olin 10 aastat ametiühingu kohaliku komitee esimees. Selle ametiga seoses oli muret palju, lasus ju minu õlul ka sotsialistliku võistluse (oli selline loll periood) organiseerimine ja palju muud. Samal perioodil olin valitud neljal korral Linna RSN Täitevkomitee koosseisu ja olin kaubanduskomisjoni sekretär. Kahe koosseisu ajal oli Täitevkomitee esimeheks meie koolivend Henn lõmps, kuid tema mind ei tundnud ega mäletanud.

Töötasin kaubanduses 20 aastat ja kui „kell kukkus“, nagu tavatsetakse öelda lõpetasin töösuhted Kaubandusvalitsusega ja jäin pensionile. Ühiskondlikust tööst ei pääsenud ka siis. Mind valiti veteranide nõukogusse. Aitasin lõpetada Kaubandusvalitsuse kroonika koostamist, mida oli alustanud A.Sinkel.

Kuna minu tervis on mulle palju meelehärmi valmistanud, siis selle tõttu ei ole Jumal mind lastega õnnistanud, rääkimata lastelastest. Elame abikaasaga kahekesi, kes on ka pensionär. Raha pole mul elus kunagi palju olnud, on jätkunud ainult hädalisteks eluvajadusteks, kuid niipalju olime suutnud koguda, et linna tulles ostsime pool majast.

Kuigi elamine on kitsas, kahele jätkub ja vähemalt pole tarvis maksta hirmsuuri üürirahasid.

Pensionile jäädes võtsin algul osa peaaegu kõikidest pensionäride üritustest, kuid kuna olen väga tihti pidanud viibima haiglates ja mu jalad on lootusetult haiged, olen loobunud pea kõikidest meelelahutustest. Armastan väga looduses jalutada, kuid ka jalutuskäigud on jäänud üha harvemaks, sest jalad ei kannu. Põhiliseks meelelahutuseks on televiisor, raadio ja raamatud. Armastan väga lugeda ja nüüd on selleks aega külluses. Et alati jätkuks head lugemist, selle eest hoolitseb kooliõde Elki Ojasoo (Koger), kes töötab Ülejõe raamatukogus ja otsib alati head kirjandust. Selline on olnud minu elukäik 1952.a kevadest kuni tänaseni, 1997.a suveni. Arvan, et mis me elus ka ei teeks, head või halba, jätab see kõigepealt jälje meile endile. Me alustasime elu kõik ühisest stardist, teadmata heast ega kurjast, aga finišisse oleme jõudnud igaüks erinevalt. Selles mõttes on kõige suurem elamise kunst.

Tahaksin öelda lõpetuseks mõne sõna ka kooliõdede kohta. Ütle mata tore on see, et selle 45 aasta jooksul me pole suutnud üksteist unustada ja alati on rõõm kohtuda. Kõige suuremad tänusõnad aga ütlen klaasõde Aunale (Kalep), kes on organiseerinud unustamatuid kokkutulekuid, millest ma ainult esimesel korral osa ei võtnud. Ei osanud nooruses arvata, et selline soe sõprus kestab edasi tänaseni ja seda ka I Keskkooli poistega. Usun kindlasti, et need kooliaastad olid meie elu ilusamad aastad, olid esimesed armumised, pettumised, oli küpsemine edaspidiseks eluks. Alati aastate pärast kohtudes on palju, mida ja kellega koos meenutada.

Võib juhtuda, et kohates klassiõde, ei tunne teda esialgu ära. Nii juhtus minuga, kui kohtasin möödunud sügisel klassiõde Meeta Alliksaart. Kohtusime turul. Tema tundis mind ära, tervitas, ajasime juttu. Juttu vestes taipasin, et see on üks klassiõde, aga kes? Häbi oli ka küsida. Lahkudes jäigi teadmata, kes tema oli. Kui kodus uksest sisse astusin, siis lõi nagu puuga pähe – see oli ju Meeta. Ka nii võib juhtuda.

Praegu suhtlen kõige enam Dolli Puidakuga (Külvet), kelle tervis on nii halb, et suudab vaevaliselt kodus liikuda. Ta vajab pidevalt abi ja ootab, et keegi tuttavaist teda külastaks. Külastan teda tihti, toon talle raamatukogust lugemist, heietame koolipõlvemälestusi, vaidleme poliitika üle. Meil jagub vestlusteemasid küllaga.

Kõige enam olen nende aastate jooksul läbi käinud ka Milvi Uibuga (Palu). Elasime kõik kaasa tema suurele elutragöödiale, kui ta autoavariis kaotas abikaasa, ise vaakus surma suus. Imetlesime tema suurt tahtejõudu, et väljuda raskustest võitjana. Suur on rõõm, et ta on ikka elus ja täie tervise juures.

Nii võiks jutustada igast koolikaaslasest, sest nad ju kõik moodustavad väikese osa ühisest kooliajast.

Kui kohtume jälle 12. juulil 1997.a kooli lõpetamise 45. aastapäeval, saab see kindlasti olema üks imeilus päev, täis rõõmu – ja ka nukruse pisaraid, sest mõlemaid jätkub.

Ütlen vaid üht: mälestusi noorusest ja koolipõlvest ei suuda röövida aeg – need jäävad igavesti meiega.

Pärnus, 25. juunil 1997.a

Eldi Orav-Taidla

Minu keskkhariduse lugu

Aastal lähevad, kaovad kuu ja päev,
Kust vaid kaunis on sul' meelde jäänd.

Minu nimi on Glory Mõttus. Ma sündisin 28.03.1934.a. Minu isa nimi on Eduard, ema nimi Martha. Minu sünnist oli emal jäänud elada oma hukkamiseni 7 aastat, ta oli, minu mäletamise järgi Pärnu linna venelaste poolt teise pommitamise, ohver 1941.a augustikuus. Seega minu koolitee 1941. aastal Pärnu IX Algkoolis Rüütli tänaval, algas sõjakoledusega ja ema hukkamisega. Sõjaga kaasnes kooli ühest majast teise kolimine ja kooli numbri muutumine. Nii juhtuski, et Pärnu 2. Lydia Koidula nim. Keskkooli astusin 1948. aastal III Mittetäielikust Keskkoolist. Keskkooli astumine minule ei tähendanud mitte midagi enamat, kui lihtsalt järgmisse klassi üleminekut, sama kehtib ka Tartu Ülikooli astumise kohta kohe peale keskkooli lõpetamist. Lapseeas oli minule sisendatud ning olin selle täie tõsidusega ja mõistmisega omaks võtnud, et minu koolitee lõpeb alles Tartu Ülikooli lõpetamisega (Mis ka 1957.a toimus).

Eelkirjutatuga tahan rõhutada, et keskkooli minek ei tekitanud minus mitte mingeid emotsioone, „värinaid“, kui veel arvestada, et minu klassiõed-lähemad sõbrannad olid minuga. Nagu algkoolis, jäi keskkooliski minu pinginaabriks - Evi Lill, minu lähedal endiselt istusid Juta Vanatoa ja Ivi Toi. Õpetajate vahetusega olin harjunud, sest sõjakeerises oli nende koosseis muutunud juba algkooliski. Head meelt tundsin sellest, et enam ei olnud klassis „totakaid“ poisse! Ka õpilasi oli rohkem – paljud näod olid tuttavad teistest Pärnu algkoolidest, osa olid aga päris võõrad. Üks minule tundmatu oli minuga koos 8-ndasse klassi astunud tütarlaps Aino Roosalu, kes lahkus meie koolist peale 8-nda klassi lõprtamist, sai Tartu Ülikoolis ka minu kursusekaaslaseks ja ühikas toanaabriks ning käesoleva ajani suhtlen temaga, pealegi elab ta minu naabruses. Kõik see suur tüdrukute hulk tundus minule kui üks suur mass ja nagu minusse üldse ei puutunudki, tundsin end nagu uurijana, kes eemalt kõike jälgib, fikseerib enda jaoks – loob neist igast endale isikliku pildi. Enda jaoks ma ei avastanud uusi sõbrannasid. Mõnede tüdrukute kohta jõudis minuni enam informatsiooni ja suhtusin mõnedesse poolehoiuga, mõned jäid minule kaugeiks ja võõraiks

Õpetajaskond oli soliidne, intelligentne, väljapeetud, ütleksin - öö ja päev võrreldes nendega, kellega hilisemalt olen olnud tegemises nii tööalaselt kui ka poegade ja pojlaste kooliteega.

Minu 8. klassi juhataja oli prl. Soo. Teda teadsin tema isa hr. H. Soo kaudu, kes oli kunagine Pärnu linnapea

Ja kelle kohta liikus anekdoot: „Kes on Pärnu linnapea?...Ah, soo!“

Esimene loodusõpetuse tund 8. klassis andis mulle hea eluõpetuse ja kasutan seda õpetust tänapäevani. Nimelt, loodusõpetust õpetas meile prl. Ruven, kelle näos esmapilgul äratasid tähelepanu kitsad, võiks öelda pilukil silmad. Kui ta esimesse tundi tuli, jäi ta üle lävepaku astudes seisma, kissitas silmi veelgi, vaatas üle klassi pika pilguga, saates pilku pea keeramisega ja läbi hammaste ütles: „Kui ma klassi astun, tahan, et teie põlved hakkaksid värisema!“ Peale seda muidugi jätkus kõne sellest kui tähtis, see tähendab, et koolis kõige tähtsam on tema aine. Selle tähtsust sain tunda üsna pea, nimelt mul oli herbaariumi jaoks kasutada joonistusvihik, mille paber oli nagu kuivatuspaber ja taimede alla nende nimesid krabiseva sulega kirjutades valgus tint laiali, mis andis tööst kehvapoolse pildi ning herbaariumi prl. Ruvenile näidates vabandas paberi pärast. Vabandusele sain vastuseks: „Paha siga, sada viga, kärss kärnas, maa külmunud!“ Kasutan seda väljendit vajalikul kohal nüüd ise teiste inimeste suhtes! Prl. Ruveniga sain suhelda lähemalt, kui teda saatsin Pärnu jõel ja Vallikraavis

paadiga sõudes ja kui tema sel ajal korjas vetikaid jms. Avastasin enda jaoks temas täiesti uue inimese, väga erudeeritud, oma eriala entusiast.

Matemaatikaõpetaja hr- Kuhi, kelle imekauni näoga abikaasa andis minule 7. klassis inglise keelt. Nad mõlemad olid nagu murumunad. Suhtusime pr. Kuhja väga suure sümpaatiaga ja tema kohta ringles poolehoiuga öeldud pilasalmike: „Kuhja mammi paks ja madal nagu ristikeina ädal, klassi veereb nagu pool, kus teda ootab laud ja tool!“. See on ka herra kohta iseloomustav; tema oli ka väga heatahtlik, muigel ilmega ja mul oli alati väga halb tunne, kui ta pidi tundma meelehärmi meie lolluse üle. Mul on jäänud temast mulje, et ta jagas tütarlapse kolme liiki: ühed mehelikumad – mata (*matemaatika*) mõistusega, teised – humanitaarid, kolmandad lendlevad – lõõritavad kelle eluülesandeks jääb väärt abikaasa roll.

Mina suurt ei vaevanud oma peakest õppimisega. Selleks minul ei jäänud kodus õigeid tingimusi ega aegagi: minu võõrasemal oli 20. septembril 1948 sündinud tütar ja meil oli ainult kaks tuba, kus lapsega samas toas õppisin (näit. laua ääres kirjutades samal ajal jalaga liigutasin lapsevankri ratast, et laps ei nutaks).

Võõrasema pidi kohe peale sünnitust tööle tagasi minema, nii jäi ka koristamine, tolmupühkimine, triikimine jms. kodutööd minu hooleks. Ma ei nurise selle pärast, sest armastasin väga oma väikest õekest ja ka isa ning püüdsin, et kodus oleks meeldiv õhkkond.

Koolis ma võtsin osa klassiväliselt isetegevusest – laulukooridest (naiskoor, segakoor, muusikaringi koorid) ja tantsutundidest

Esimene veerand 8. klassis mööduski kolmelise õpilasena, õppeaasta lõpuks oli mul kolmed inglise keel ja keemia.

1948.a sügisel oli meie keskkoolis 8-ndaid klasse neli ja minu klassis oli üle 40 õpilase. Peale märtsiküüditamist aga jäi kolm klassikomplekti ja minu klassi oli jäänud 32 õpilast. Olin vihanud kõike, mis oli seotud venega – inimesed, kombed, keel jms; venelased olid ju tapnud mu ema. Peale märtsiküüditamist ma hakkasin ka vene keele õpetajat vanahärra Univeri! Õpetaja Univer oli minu teada üle 80 aasta vana, armastas vene luulet ja et me paremini õpiksime, tõi kaasa klassi viiuli, millel mängis ja päris ilusti ning andumusega ja selle mängu saatel pidime õppima venekeelsed laulud pähe. Kiusasin seda õpetajat kuidas oskasin ja tegin seda nii, et tal ei läinud korda mind kuidagi selle eest vahele võtta kuidas ta aga ei oleks proovinud. See oli minu poolt alatu ja halb, kusjuures ma tunnetasin seda sel hetkel kui seda tegin, aga ikkagi.

Joonistamist ja joonestamist andis minu võõrasema lähedane sugulane K. Süvalo, kelle kulul lubasin endale ka „nalju“ – nagu tunnist väljahiilimine, tööde mittetegemine ja lootsin, et sugulase poolest saan temalt hindeid 5.

Alates 8-ndast klassist algas meile surve komsomoli astumiseks. Mäletan, et A klaasivanem, I Algkooli lõpetanud tüdruk, oli kutsutud sel teemal vestlusele õppealajuhataja juurde, keda ta kohta ja oli koolist sellepärast välja heidetud. Meie kooli komsorg oli minu isa tuttava tütar ja ta hakkas ka minule peale ajama komsomoli astumist. Keeldusin sellest väga sisendava tooniga rääkida püüdes, et komsomoli nime saavad väärida ainult väga head ja edukad õpilased, kelle käitumine on laitmatu. Minul aga oli peaaegu igal veerandil matemaatikas hinne kolm. Peale selle sain märkusi teistele õpilastele etteütlemise eest. Nimelt minu suu pealt oskasid paljud maha lugeda ja see andis mulle hea võimaluse klassis õpetajate silma eest kõige paremini varjatud istekoha saada – tavaliselt õpetaja laua ees olevast reast kolmas-neljas pink. Niisiis – mul ei tulnud vaeva näha õppeaasta alguses kooli vara kohaletormamisega, et tagumist pinki haarata.

10-ndas klassis sain ühel veerandil kolm hoiatust musta vihikusse, mis tähendas käitumise hinde alandamist. Ühe märkuse sain kindlasti etteütlemise eest, teise saamise

põhjust ei mäleta ja kolmanda märkuse sain joonestamise tunni ajal klassi ukse taga koridoris oleval saia ja tee müümise laual klassiõdede ees tantsulöömise eest. Õnnetuseks just siis, kui mul oli kõige parem tantsuhoog sees, keeras koridori nurga tagant välja meie lugupeetud direktor hr. J. Erm. Klassiõdedel – minu vaatajaskonnal, õnnestus tormata rüsinale klassi, aga et mina olin üleval laua peal, jäin muidugi vahele. Hr. Erm tuli klassi, minu armsal sugulasel K. Süvalol jäi suu ammuli, sest ta polnud märganudki, et veerand klassi on tunni ajal välja hiilinud. K. Süvalo tunni ajal kasutasime tunnist väljahiilimiseks tema kõva kuulmist ja moodust, et osa õpilasi kogunes tema laua ümber näiliselt midagi küsima ja varjasid ukse ning sel ajal kes tahtsid, „tegi sääred“.

Komsomoli astumisest ma aga ei saanud pääseda, esiteks oli meil komsorg välja nuhkinud, et mul ei olnud 10. klassis II õppeveerandil ühtegi kolme ja teiseks, mulle oli selgitatud, et kui tahan Tartu Ülikooli minna edasi õppima, pean komsomolis kindlasti olema. Muide, ülikooli vastuvõtuosakonnas oldi väga rahul ja suhtuti positiivselt komsomoli seisusesse. Komsomoli astumisest sain teha siiski omamoodi palagani: rääkisin peaaegu kõik klassiõded „surnuks“ komsomoli astumise vajadusest ja andsime vähemalt 90% meist mittekomsomolidele koos avaldused. Jõudiski kätte see „tähtis“ päev. Selgus, et komsomoli rajoonikomitees küsitakse komsomoli põhikirja tundmist. Minul aga polnud õrna aimugi mis asi see on ja komsorg ei olnud mulle seda maininud ka. Ootasime siis kõik kambas ukse taga, kuhu järjekorras meid ette võeti. Kui kuulsin, et sees korraldatakse nagu päris eksamit kohe, teadsin, et olen läbi kukkunud. Minu hämmastus oli suur, kui üks targa näoga mees küsis minult, kas ma tean miks minu isa ei ole parteisse astunud. Olin hämmastusest keeletu ja sain kobistatud, et seda tuleks temalt endalt küsida. Selle vastuse peale saadeti minule kena naeratus ja õnnitleti, et olen komsomoli vastu võetud! Sa püha müristus! Teisel päeval tuli meie komsorg minu juurde ja ütles, et teda oli komsomolikomitees läbi võetud, et ta olevat komsomoli astumisest korraldanud kampaania, see olevat aga hoopis püha toiming kuhu iga üks ja üksikhaaval pidi sisse astuma! Mul oli komsorgist päris kahju ja küsisin, et kas ta seletas komitees, et mina hoopis korraldasin „kampaania“, mida ta olevatki õelnud, kuid muidugi teiste sõnadega, süüdi aga oli teda loetud ikkagi! Koolis püüdsin hästi vähe „välja paista“ ja igati olla võimalikult „hall kuju“; kartsin hirmsasti populaarsust ja kardan seda tänapäevanigi. Mäletan, et kui 10-ndas klassis Udo Tõnisson tegi mulle ettepaneku ühes näidendis mängida ja selles oli veel poisi suudlemise stseen, viis see mind lausa paanikasse ning keeldusin osast. Et aga osa nägi ette blondi tüdrukut, tegin ettepaneku see anda 11-nda klassi tüdrukule Hilja Puusepale, kes selle osa saiagi. Näitelaval koos teistega tantsida mulle aga meeldis ja meeldib tänapäevanigi. Selle vastandiks tantsupidudel mul ei ole kunagi meeldinud käia ja olen käinud ainult koolipidudel, kus enne tantsimist oli eeskava, milles üldreeglina tuli esineda. Keskkooli ajal tahtsin uudishimust vaadata tantsimist, osalt seepärast, et minu võõrasema kõige noorem vend, kes õppis minust üks aasta ees ja oli tüdrukute suur lemmik, oli alati peol ning sain pärast kodus teda tantsimise pärast pilgata ja järgi ahvida ta tantsupoose. Kooli tantsupidudel vihastas mind üks poiss, kes üldse ei osanud õiget tantsupoosi, aga võttis mind kogu aeg tantsima. Oleksin tahtnud korvi anda, aga mulle oli õpetatud, et see ei ole viisakas ja on teisele inimesele solvav. Noorel inimesel puudub oskus ka välja mõelda viisakat vabandust keeldumise kohta, olen seda ka nüüd järele kontrollinud pojatütarde peal.

Üldkokkuvõtteks: tahaksin keskkooli ajast jätta mällu ainult kauneid hetki, mida paraku on väga vähe. Kuid hea kasvatus saime oma õpetajate eeskuju näol, seda pean faktiks.

Kõige märkimisväärses pean solidaarsust meie koolimaja allüürnikega – Pärni I Keskkooli poistega, kes on jäänud meie sõpradeks tänapäevani.

Leian, et keskkooli aeg üldjoontes möödus vaeses halluses. Pean lubamatult paljudeks eksameid: 8-ndas klassis oli neid 7, 9-ndas – 8. 10-ndas – 9, 11-nendas – 10 eksamit ja pean nende korraldamise metoodikat lolluse tipuks, mis meilt närve ja tervist ning pole ime kui suure keskmises keskeas. Mind vaevab küsimus – miks ei ole tulnud meie koolist välja ühtki silmapaistvat isiksust? On muidugi tublisid oma eriala spetsialiste. Meil oli 8-ndas klassis üks tõeliselt andekas luuletaja – meie Ilmi Kolla, kuid tema saatust oli ääretult kurb.

Kirjutamise aeg ei ole teada

*

Juta Lõo – Laur

Sündisin 9. juunil 1933.a Pärnumaal Halinga vallas. 1947.a lõpetasin Pööravere 6-klassilise algkooli, 1947/48 õppeaasta õppisin Pärnu-Jaagupi Mittetäieliku Keskkooli VII klassis, kuna Pööraveres 7. klassi ei olnud.

1948.a astusin Tallinna Õpetajate Instituuti. Õppisin seal kaks kursust, siis haigestusin tuberkuloosi ning pidin õpingud Tallinnas katkestama. Tänu intensiivsele ravile Pärnus sain õppetööd jätkata Pärnu II Keskkooli X klassis ning lõpetasin selle kooli 1952. aastal. Seejärel asusin tööle Pärnu-Jaagupi Tööraha Saadikute Nõukogu Täitevkomitee Rahandusosakonda.

1953. aastal abiellusin Tallinnas ja me asusime elama Nõmmele. Tööd sain Nõmme Haiglas statistikuna. Ühtlasi hakkasin õppima Punase Risti med. Õdede kursustel. Minu abiolu ei laabunud, lapsi meil ei olnud ja me läksime lahku.

1955.aastal asusin tööle Tallinna Linna Laste Tuberkuloosi Haiglasse med, õena. Tallinna Meditsiinilise Kooli lõpetasin kaugõppe teel. Töötasin selles haiglas pidevalt 1972. aastani.

1973. aastal abiellusin teist korda ja me asusime elama Jüri asulasse A. Sommerlingi nim. sovhoosi, kus abikaasa töötas tehnika alal. 1973.a sündis meil tütar ja ma jäin lapsehoolduspuhkusele. Erialast tööd mulle Jüris tol ajal ei leidunud, nii jäin koduseks kuni lapse kooli minekuni. Hiljem sain tööd sovhoosi uues klubis ja töötasin seal kuni pensionile minekuni.

Praegu oleme abikaasaga mittetöötavad pensionärid. Tütar ja väimees töötavad ingliskeelse kirjanduse tõlkijatena.

Ühiskondlikku tööd olen teinud ainult ametiühingus, poliitilistes organisatsioonides osalenud ei ole. Aunimetusi ja autasusid ei ole.

Hobiks on aiandus ja käsitöö. Lapselapsi veel ei ole.

Oktoober 1999

Lilli sündis 19.jaanuaril 1934.a. Pärnumaal Halinga vallas Pitsalu külas Anni talus kuuelapselise pere viienda lapsena. Kodule lähim kool oli kuue kilomeetri kaugusel Parasmaal, kuid tolleaegsetel lumerohketel ja külmadel talvedel ei olnud lastel selle tee kaks korda päevas jalgsi käimine jõukohane. Koolil internaati ei olnud. Talutööd aga ei lubanud tööjõulisel inimesel seda maad kaks korda päevas suure tööaja kulu pärast hobusega maha sõita. Nii tuli lapsed panna Pärnu-Jaagupi kooli, kus oli internaat. Lapsed tuli sinna viia kas pühapäeva õhtul või esmaspäeva hommikul hästi vara, tagasi aga tuua laupäeva õhtul.

Lilli lapsepõlv suveti möödus nagu ikka tol ajal maalastel, tuli käia karjas ja teha kergemaid talutöid. 1944.a. sügis oli perele traagiline. Ühel õhtul tuli öömaja paluma saksa sõjaväe mundris eesti noormees, kes oli oma sõjaväeosast eraldunud, et koju minna. Ta oli haigestunud ja palus luba paar päeva puhata, et palaviku alanedes teekonda jätkata. Keegi meist ei teadnud, ka ta ise mitte, et tal oli difteeria. Ta lahkus talust neljandal päeval ja kaks päeva hiljem suri Lavassaares oma sõjakaaslase juures. Lilli oli esimene, kes pere liikmetest haigestus ja ta põdes tol korral teadmata haiguse läbi ilma rohtudeta. Lapsed haigestusid üksteise järel. Lähikonnas polnud ühtki arsti, naaberkülas Sõõrikel oli üks sõjaväest kõrvalehoidnud velsker. Tema diagnoosis haiguse. Oma väheste säilinud seerumi kasutas laste vaktsineerimiseks. Õed peale Anna paranesid, vend Mihklile aga seerumit ei jätkunud, ta haigestus väga raskelt ja tekkinud tüsistuste tagajärjel ei saanud kaks aastat kooli.

Seitsmendasse klassi läks Lilli Pärnu I Mittetäielikku Keskkooli, kuhu pärast esimest semestrit järgnes ka vend Mihkel, kes sel aastal tegi kaks klassikursust ühe aastaga, et haiguse tõttu mahajäädut tasa teha. Lilli eesmärgiks oli lõpetada keskkool, kus sel ajal õppis vanem õde Meeta.

Pärast VII klassi lõpetamist jätkas Lilli õppimist Pärnu Lydia Koidula nim. II Keskkoolis. Tema vanem õde Meeta oli lõpetanud sama kooli ja mõningatel andmetel töötas õpetajana P-Jaagupi koolis. Vend Mihkel õppis Pärnu I Keskkoolis, kuid pärast VIII klassi läks majanduslikel põhjustel õppima kutsekooli.

Lilli oli suur humanist ja laste sõber, seetõttu astus Tallinna Pedagoogilise Instituudi eesti keele ja kirjanduse erialale. Ülikooli ajal tutvus ta Tallinna Polütehnilise Instituudi elektrieriala õppiva noormehega, kellega abiellus 1956.aastal. Aasta hiljem läksid nad tööle Jõgevale, Lilli kohaliku keskkooli õpetajaks.

Meenutab Lilli kolleeg Malle Vadi: "1957.aasta augustis tuli kooli uus õpetaja, 23 aastane heledapäine, õlgadeni ulatuvate lahtiste juustega, sädelev naine, kellele usaldati ka klassivälises töös tähtsa lõigu, pioneeritöö juhtimine. Hiljem kogesin, et Lillit iseloomustab kõiges põhjalikkus ja täpsus. Iga asi, nii kodus kui koolis, oli tal teatud kohas, hästi hoitud ja kindlas süsteemis.

Lilli oli väga töökas ja nõudlik. Seda nii enese, õpilaste kui kolleegide ja ülemuste suhtes. Teda kardeti, aga temast peeti lugu. Teda austati ja temaga arvestati. Ta ei lubanud kellelgi teha väärsammu ei isiklikus elus ega töösuhetes. Ta oli oma ütlemites väga otsekohene, aga alati õiglane.

Emakeele õpetajana oli Lilli hinnatud. Tema tunnid olid töötihedad, ta õpetas kõiki ja igaüht ega jätnud järele enne, kuni viimane õigekirjareegel oli õpilasel pähe tuubitud ja rakendust leidnud. Lilli Tigase õpilased hindasid teda kui head õpetajat ja mõistvat klassijuhatajat.

Endise pioneerijuhina suures koolis puutusin tihti kokku Lilliga kui keskastme klassijuhatajaga. Sain teda lähemalt tundma ka inimesena ühistel koosviibimistel, ekskursioonidel, matkadel. Tihti ka tema kodus. Koduse majapidamise korraldamisel oli ta paljudele eeskujuks. Lilli oli alati terve, väga reibas (tegeles kehakultuuriga), rõõmsa meelega ja alati naljatujuline. Ta oli ilus naine ja hingelt veel ilusam. Tema varjatud märksõnaks oli kodu. Ainult Lillile omaselt. See ei olnud ainult korter ega toad, vaid palju enamat... Ta oli õnnelikus abielus. Oma abikaasast Arnost rääkis ta alati suure sisemise põlemisega. Õrn ja hell oli Lilli nii abikaasana kui emana ja vanaemana. Ta oskas olla heatujuline ka siis, kui süda oli muret täis...

Lilli oli laialdaste huvidega. Kui vähegi mahti, hoidsid tema käed vardaid, kindaid või kampsuneid kududes. Mida rohkem ma temaga lävisin, seda rohkem ta end mulle avas, seda kindlamaks sai minus mõte – Lilli on väga erudeeritud, tark, musikaalne, palju lugenud, heatahtlik, arenenud huumorimeelega kolleeg. Hindamist väaris seegi, et ta oli väga enesekindel: mida otsustas teha, seda ka tegi. Ja ikka korralikult! Ja sõnapidaja oli ta alati. Kui harva kohtame seda täna!

Lilli Tigane oli õpetaja, kes oma suud ei määrinud eneseupitamise ega teiste mahatallamisega. Selline käitumine kaunistaks iga loovinimest! Ilumeel ja suur korraarmastus saatsid kogu ta elu.”

Ainsa lapsena sündis 1957.a. peresse tütar Merike. Pärast abikaasa ootamatut lahkumist pühendus Lilli jäägitult oma kahe tütrepoja vanaema rollile kuni ise kustus.

Ta lahkus jäädavalt 28. mail 1993. aastal ja puhkab Tartu Ropka-Tamme kalmistul.

*Koostatud Lilli venna Mihkli, kooliõe Evi ja Jõgeva Gümnaasiumi õpetajate meenutuste põhjal
mai- november 2000*

*

Elga Tuur-Kuusik

On selgesti meeles veel 1. juuli 1952.a, mil asusin tööle tolleaegsesse Artelli „Viisnurk“. Esialgu töötasin kassapidajana ja hiljem raamatupidajana.

Kavatsesin töötada ühe aasta ja järgmisel aastal minna edasi õppima, kuid neile kavatsustele tõmbas kriipsu peale isa arreteerimine 1953. aastal.

Artellide süsteemis töötasin kuni 1956. aasta augustini, mil läksin tööle Puidutöötlemiskombinaati „Viisnurk“, kus töötasin raamatupidajana kuni 1962.a detsembrini.

Samal aastal asusin tööle ETKVL Tööstuskombinaati „Vikero“. Esialgu raamatupidajana, siis pearaamatupidaja asetäitjana ja 1971. aastast kuni pensionile jäämiseni 1988. a pearaamatupidajana.

1961. aastal abiellusin. Peres on üks tütar Maie Kuusik-Kitsing, kes praegu töötab Tartu Linna Haridusosakonnas. Lapselapsi on kaks: Anni sündinud 1984.a, õpib VI klassis ja Liisi sündinud 1985.a, õpib IV klassis. Ise veedan praegu kuldset pensionipõlve.

Kirjutatud orienteeruvalt 1990ndate lõpus.

Milvi Topp-Pedoski lugu

1952.a pärast keskkooli lõpetamist otsustasime koos klassikaaslase Härta Taltsiga minna Tallinna Polütehnilise Instituudi (TPI) keemiateaduskonna sisseastumiseksamitele. Kuna seal oli kaunis tugev konkurss, pääses Härta oma hinnetega sisse, mina aga jäin omadega nõ ukse taha.

Koos mõnede teiste keemikuteks pürgijatega otsustasime oma eksamikaardid üle viia Tartusse Eesti Põllumajanduse Akadeemia (EPA) maakorralduse teaduskonda, kus oli veel vabu kohti ja eksamid olid samad, mis meil juba Tallinnas tehtud.

Nõnda siis tegimegi ja varsti olimegi me EPA tudengid – tulevased maamõõdu insenerid. Maamõõtjaks õpiaeg oli 5 aastat, mis oli igati tore ja seiklusrikas, eriti just praktika ajal Venemaal ja Eestiski. Elasime ühiselamus, sealsel elul ei olnud viga midagi.

EPA lõpetasin 1957.a insener-maakorraldaja kvalifikatsiooniga. Tööle suunati mind Tartu Maakorralduse baasi, kus tuli teha kolhoosidele ja sovhoosidele mitmesuguseid kaardistamistöid.

1957.a abiellusin noormehega, kelle nimi oli Enno Pedosk. Elama asusin tema väikesesse ühetoalisse 3-me pere ühiskööbiga korterisse, mis asus Vanemuise tänaval pargi ääres.

1958.a sündis tütar Kersti. Sama aasta sügisel tulin ära töölt Maakorralduse Baasist. Alul olin kodune ja kasvasin tüdruku. 1960. aastal läksin tööle Nahajalatsi Kombinaati plaani- ja ökonoomika osakonda põhjusel, et sellel asutusel oli lasteaed, kuhu sain koha ka tütrele. 1961.a sündis tütar Riina.

Tartu NJKs töötasin 1967. aastani, seejärel läksin tööle oma õpitud erialale Tartu Linna Ehituse- ja Arhitektuuri Osakonda, kus töötasin alul van.-insenerina, hiljem tootmisgrupi juhatajana.

1975.a suunati abikaasa tööle Tallinna Kergetööstuse Ministeeriumi ja seetõttu kolisime kogu perega elama Tallinna. Asusin tööle RPI „Eesti Tööstusprojekt“ generaalsootajana ja ökonoomika osakonda, kus töötasin kuni pensionileminekuni 1990.a. Abikaasa töötab Eesti Kergetööstuse Osaühingus Estar.

Tütar Kersti lõpetas TPI majandusteaduskonna raamatupidamise eriala. Töötab praegu Eesti Tööstusprojektis. Elab Tallinnas. Abiellus 1980.a, tal on kaks poega Siim 15 aastane ja Allan 12 aastane.

Tütar Riina lõpetas TPI majandusteaduskonna tehnilise informatsiooni töötlemise (arvutid) eriala ja töötab Herdmans Eesti AS (end. Pärnu Linakombinaat) finantsosakonnas. Elab Pärnus. Abiellus 1984.a Tal on 11-aastane tütar Triin.

Keskkooli ajast on tänini meelde jäänud üks klassiõhtu, mis toimus vist 10-ndas klassis, muidugi koos poistekooli 10ndate klassidega. Lauanaabrite valikuks saadeti tüdrukute fotod poistele, et igaüks võiks teha endale meelepärase valiku. Mina kahjuks nende väljavalitute hulka ei kuulunud, jäin nõ silmapaistmatute vähemusse. Kuna Marve Ruuvet mingil põhjusel ei saanud klassiõhtule minna, siis ta palus, et mina läheksin teda valinud noormehele (see oli vist Allan Rea) lauanaabriks. Nõustusin pikemalt mõtlemata selle ettepanekuga. See aga oli ka üks suurtest vigadest, mida elus teinud olen. See õhtu oli minu kooliajal kõige igavam ja meie laudkond kõige mornim. Põhjuseks vist see, et noormees lootis leida eest Marve, aga tema asemel osutus lauanaabriks keegi tundmatu ja vähe väljapaistev tütarlaps. Mina ka tundsin end väga ebamugavalt ja olin väga sõnaaher. Sellest siis moraal minule – ära tiku sinna, kuhu sind pole valitud.

Veel on mulle meelde jäänud meie koolis koos poistekooliga toimunud ühine maskeraadipidu. See oli vist 9-ndas klassis. Kuna minu tädi sai kellegi saksiku

vanaproua käest minu jaoks laenata tema ema eelmise sajandi uhke garderoobi, siis olin ma nendes riietes üheks tähelepanu objektiks. Minu kojuminekuga tekkis aga õpetajatel millegipärast probleem – üksi ei või mind sellises riietuses lasta üle suure silla minna. Oli ju sügav stagnaeg. Siis keegi õpetajatest (vist oli see õpetaja Leili Juurikas) määras mulle üle silla minekuks saatjaks noormehe, kes elas vist samuti ülejõel. See noormees oli Endel Soodla. Nimetatud noormees täitis vastuvaidlematult ja galantselt talle pandud kohustuse.

Mina aga olin pärast seda pidu kohe päris tükk aega salaja armunud sellesse rüütlist. Kirjutasin tema nime kodus kõik ajalehe servad täis nii, et isegi tädi, kelle juures elas, märkas ja uuris, kelle nimi see on. Noormees muidugi ei aimanud minu salaarmastust. Tal ilid palju huvitavamad ja kaunimad neiud, kellega sõbrustas.

Niimoodi siis lõppesidki minu salajased õhkamised kohusetruu üle silla saatja järele.

Milvi Topp-Pedosk

Kirjutatud orienteeruvalt 1990-ndate aastate lõpus

*

Elki Koger – Ojasoo lugu

On 1952.a suvi. Keskkooli lõpueksamid seljataha jäänud. Pähetuubitu nagu õhku haihtunud ja silmapiiril pole nagu mingit tegevusvälja. Jätan leitsakulise linna nii nagu varasematel suvedel sinnapaika ja sõidan koju – maale. Igatsesin ikka neid suvevaheaegasid – täis romantikat, rukkiräägu laulu hämarduvas suveöös kui valgetes tennistes jalad läbi kastese rohu ja tolmunud külatee kodu poole astuvad, naabripoisi pintsak õlgadel ööjaheduse kaitseks. Sel suvel oli kõik teisiti. Ema murelik olek, millele vajutas pitseri venna raske kopsuhaigus ja lõputu töö kolhoosi karjalaudas. Viskan peast edasiõppimise plaanid ja asun ema abistama. Siis aga saabub linnast kutse asuda tööle lasteraamatukogusse endise klassikaaslase asemele. Alustan oma teenistust 1. augustil 1952. Tõsi, sügise saabudes on kuidagi nukker, et ei kohta kodulinna tänavail enam endisi koolikaaslasi, sest enamus on siirdunud edasi õppima. Kuid noor inimene kohaneb kiiresti. Tekivad uued tuttavad, pistad rinda uute probleemidega. Omamoodi romantilised on talle aja kampaaniadki: šeffideks saatmine kolhoosi lina- ja kartulipõllule, igasugused ühiskondlikud ülesanded, ametikursus pealinnas jne. 1953.a kaotan venna. Maakoju jääb ema üksi.

Kuigi raamatukoguhoidja töö paistab eemalt lihtne ja peale lugemuse nagu midagi enam ei nõuagi, ei ole see nii. Oma esimese juhataja soovitusel sooritan 1954. a suvel sisseastumiseksamid TRÜ ajaloo- keeleteaduskonna bibliograafia osakonna kaugõppeosakonda. Järgnevad 6 aastat paralleelset õppe- ja raamatukoguhoidja tööd. Vahelduseks kino ja tantsuõhtud. 1955. aastal tutvun oma tulevase abikaasaga. Vahepeal olin üle läinud laste raamatukoguga samas majas asuvasse linnaraamatukogusse. Siin muutus ka tööprofiil. Tollane linnaraamatukogu kureeris tollal maakonnas külaraamatukogusid, mis teenis külakogu juhataja töö kontrollimist

ja juhendamist. Raamatukogu kataloogide süsteem oli sinna juhuslikult tööle sattunud inimesele lausa müsteerium. Inventuuride ajal tuli mõnikord isegi ööbida kohapeal. Meenub Pootsi raamatukogu, mis asus vanas lagunenud tondilossile sarnanevas mõisahoones. Kuid igatahes andis see kõik võimaluse kohtuda erinevate inimeste ja olukordadega.

1960. aastal võtan vastu ülikooli lõpudiplomi. On loomulik alustada ettevalmistusi pereeluks. Teatavasti oli tallal äärmiselt raske omaette korterit leida. Saatuse tahtel tekkis siiski võimalus leida eluase vanas ja mahajäetud majas. Oma kätega tehtud remont muutis selle eluaseme õdusaks koduks. 1961.a juulis abiellusin. 1965.a septembris sündis tütar Reet. Nagu tolle aja emadel, polnud minulgi võimalust kaua töökohast eemal olla. 2,5 kuuse imiku juurde tuleb hoidjatädi ja teenistus jätkub. 1972.a seoses raamatukogude tsentraliseerimisega, edutatakse mind Pärnu linna Keskraamatukogudirektori asetäitjaks teaduslikul alal. Tol ajal tähendas see ametikoht lõpmatut tööplaanide ja aruannete koostamist, analüüsimist ja ministeeriumile edastamist. 1969.a sattusin esimest korda välismaale, Poola- ja Tšehhimaale, üleliidulise raamatukogutöötajate grupi koosseisus. 1974.a külastasin samuti kultuuritöötajate (seekord vabariikliku) grupiga Soome-Rootsimaad. Tütar oli juba kooliteed alustamas Pärnu I Keskkooli inglise keele kallakuga eriklassis.

Positiivsena peab veel mainima, et tollal oli kultuuritöötajatel küllalt palju kontakte nn vennasvabariikide oma ala töötajatega. Sai külastatud Leedu, Läti, Valgevene, Leningradi Moskva jne raamatukogusid, mis kultuuritöötaja nigela palga juures pisutki tasakaalustas selle töö riigipoolset vähest tasustamist. 1983.a lõpetab tütar keskkooli ja astub õppima TRÜ-sse inglise filoloogiat. Mina olin vahepeal karjääriredelil astme võrra allapoole kukkunud. Kas direktori isikliku aktiivsuse või või kõrgema instantsi soovitusel vastuhakuna ei soovinud mina NLKP ridadesse astuda. See vastuhakk jättis meie perekonna ilma ka korterist mugavustega majas. Järgnev töö raamatukogu komplekteerimisosakonnas uue saabuva kirjanduse keskel pakkus aga suurt rahuldust. Aastad lendavad. 1983 – 50. juubel. See oleks nagu esimene suurem ehmatuse. Mida olen saavutanud? Mis veel ees ootab? Kas ongi veel midagi, mis tõeliselt rõõmustaks? Aga elu kulgeb peatumata. Tütar lõpetab 1988.a ülikooli ja otsustab alustada koolmeistri ametit Pärnu VI Keskkoolis võõrkeelte õpetajana. Abikaasa töö kaudu õnnestub lõpuks elama asuda uude majja. Ja juba ongi 55. Pensioniiga. Siiski jätkan tööd Praeguseks olen tööle asunud Ülejõe haruraamatukogusse. Teen seda tööd, millest kord alustasin – suhtlen otseselt lugejatega. Ja olen kokku võttes veendunud, et kuigi sattusin raamatukogutööle juhuslikult, sobib see töö minu koleerilisele ja nn amburi iseloomule vägagi. Vabal ajal panen meelsasti sõrmed musta mulda. Materiaalsed tulemused pole siiski kõige tähtsamad.

Aastal 2000

*

PIK ja PIHK 1952.a. lennu k o k k u t u l e k u d

Jrk. Nr.	Aeg	Lõpeta- misest	Toimumise koht
I	1958.	6.a	Pärnu Rannakohvikus (Kas poisid ja tüdrukud eraldi?)
II	1962.	10.a.	Kas ka Pärnu Rannakohvikus ja kahe kooli ühine?
III	1967.	15.a	Kas Papiniidus Kooperatiivi saalis?
IV	1972.	20.a.	Kas Pärnu KEK-is Savi t. ?
V	1977.	25.a.	Kas kohvikus "Tallinn" ?
VI	1982.	30.a.	Audru sovhoosis
VII	11.07.1987	35.a.	Sauga sovhoosis
VIII	4.07.1992	40.a.	"Birgitta" baaris (osamaks oli 5.- krooni !!!)
IX	8.07.1995	43.a.	Ilvese t. 1a
X	12.07.1997	45.a.	"Birgitta" baaris
XI	10.07.1999	47.a.	Ilvese t. 1a
XII	20.07.2002	50.a.	Allika 2 (end. Ilvese 1a)
XIII	2.07.2005	53.a.	Allika 2 (end. Ilvese 1a)
XIV	14.07.2007	55.a.	Allika 2 (end. Ilvese 1a)
XV	11.07.2009	57.a.	Allika 2 (end. Ilvese 1a)
XVI	21.07.2012	60 a	Kentuki Lõvi Pubi, Tallinna mnt.12
XVII	14.07.2017	65 a	Nikolai kohvik Rüütli tänaval

Juta Habermanni tervitus 1999.a kokkutulekul

Oli imeilus juulikuu õhtu, mil 1952.a. Pärnu Lydia Koidula nim. Keskkooli tütarlaste ja Pärnu I Keskkooli poeglaste lend kogunes jälle juba traditsiooniks saanud ühisele ja alati oodatud peole. Nagu ikka on sellel puhul üht-teist südamele kogunenud, mida on soov ka välja öelda.

Umbes järgmiselt pöördus seekord Juta Haberman oma armsate tüdrukute ja poiste poole.

Mu kallid tüdrukud!

Tulin täna päris kaugelt siia teie pärast.

Nüüd ma olen vaimustatud teie silme särast.

Lummav on, et te ei kartnud tänast kuuma ilma

ega pole teie hulgas ühtki kurja silma.

Loodus tegi naised naisteks, olgu nad kes tahes.

Ka ei ole mingit tähtsust nende vanusvahes.

Noore õnn ja vana õnn on võrdsed oma säralt.

Ka on samad armud, rõõmud kõigi naiste päralt.

Kandke uhkelt läbi elu oma naiselikkust.

Kandke rõõmsalt naise vaeva nagu naise rikkust.

Olete kõik kuningannad. See ei ole vale.

Olete kõik kuningannad oma kuningale.

Paljudel meist ei ole enam oma kuningaid. Need õnnelikud, kellel nad veel on olemas, mõelge oma suurele õnnele igal hommikul ja õhtul ning püüdke endale selgeks teha, millist suurt heategu te olete teinud, et Jumal teile nii armuline on olnud. Hoidke oma kuningaid. Oma tugevuse ja mehelikkuse juures on nad sageli hapramad kui oskame arvata. Ilma kuningateta aga pole mingit elu, ei argipäevadel ega tänasel peoõhtul.

Mu kallid poisid!

Mitte iialgi meie kohtumistel pole ma näinud teid soliidsete härrasmeestena, vaid alati Koidula kooli peosaali uksele tungleva toreda poistekambana. Meie südameid panite te tugevamini põksuma nii siis kui ka täna – sellel samal peoõhtul. Ilma teieta poleks sel peol mingit nägu, ta oleks jumeta ja igav. Täna olete te meie kuningad.

Me oleme mitmeid kordi arutanud, et mis fenomen see on, mis vastupandamatu jõuga toob meid juulikuisesse kaunisse Pärnusse, kui aga selleks põhjus on tekkinud. Ma mõtlen, kui eelkõige Helve Aun on end jälle omal võluval ja lahkel moel ohverdanud, asjad käima pannud ja peo püsti ajanud. Võib-olla ikkagi kauni nooruse igatsus! Mitte ühelgi teisel peol kogu mu juba kahetsusväärset pika elu jooksul pole ma tundnud end nii kadestust-väärivalt noorena kui siin – meie pidudel. Küllap nii on tundnud teisedki. Ja see on ka ülimalt mõistetav, sest sellise koostisega seltskond oli koos ju ainult nooruses – meie keskkooli ajal. Töökaaslaste hulgas on alati nooremaid, perepidudest rääkimata. Lastele ja lastelastele oleme Türgi sõja aegsed ja seda nad lasevad ka pidevalt välja paista. Ükski neist ei suuda uneski ette kujutada, et ema ja vanaema võis ka kord olla sale säravate silmadega keskkooliplika. Meie noorusaja fotosid vaadates ütlevad nad tavaliselt absoluutselt uskumatult: “Kas see oled siis tõesti sina?”. Meie siin aga näeme üksteist hõlpsasti just noortena. Mida aeg edasi, seda sagedamini peatume vaimus mõnel ilusal seigal noorusest. Võibolla oleme noorusest juba nii kaugenud, et mis kaugel see kallis. Võibolla tahab elutee mingil põhjusel moodustada kinnist süsteemi – rõngast ja elutee kaks otsa hakkavad kõverduma teiseteise poole.

Vanade koltunud fotode vahelt leidsin noorena enda.

Mitmete-setmete aastate taha mõte linnuna lendas.
 Olen see tõesti mina? Patsiga vallatu piiga.
 Kellele pildil naeratan? Kellele käega viipan?
Küll see kastehelmeis rohi rikkus tenniskingi!
 Terve valge öö me hulkusime ringi.
 Tõmbasin su pluusi ülle, oli veidi jahe.
 Rääkisime, naersime ja suudlesime vahel.
 Siis sa naeratades läksid algavasse päeva,
 mina kassikäpakingult lehvitasin käega.
 Vanale fotole – enese näole uuesti otsa ma vaatan.
 Tahaksin hulkuda veel läbi öö. Kedagi oodata. Saata.
 Aga tänane eilseks ei saa. Aega peab päevhaaval liitma.
 Ja mu süda patsiga piigale mälestustesse viipab.

Meid on täna siin koos päris palju – 50 ümber. Kui liita meie kõikide elulood kokku, siis saame tõesti ühe pika loo, mille kestel on kindlasti juhtunud peaaegu kõike, mida üldse juhtuda võib: nii suurt muret ja närtsitavat leina kui ka maast kergitavat õnne ja rõõmu. Oleme olnud edukad ja oleme läbi kukkunud, oleme olnud ausad ja vahel ka valetanud; olnud ihnsad nii tunnetes kui ka muus, kuid ka helled ja lahtised igas asjas; vahel sobimatult pealetükkivad, samas tüütult tagasihoidlikud, et mis nüüd mina. Oleme palju andnud, kuid palju andmata jätnud, palju saanud, kuid paljustki ilma jäänud. See on elu. Elu muutub, aeg muutub, muutume ka meie. Kindlasti on meie elus olnud armastust, kuid seda oleks võinud rohkem olla. Armastusest ei ole kunagi ega kellelgi küllalt. Armastus teeb vaese rikkaks ja näljase söönuks ning kõige sombusema päeva päikeseeredaks. Meile ei ole enam õieti midagi uudiseks. Ja ka järgmine mitte.

Minu koolipidude tüdrukud käivad väsinult kandekotiga,
 igapäev on kodus perekond, külmus õlgadel argipäev.
 Juba koolivendadest mõnelgi kipub kiilaspea kergelt läikima.
 Kingatallad on lääpa tallanud juba mõnigi uhke poiss.
 Pole paljud õieti märganud, kuidas märgiti ennast vanadeks-
 tulid lapsed ja nii ta veereski, pole parata, see on aeg.
 Tulid tülid, riiud ja nääklused, rahamured ja hallid kahtlused,
 aga sinilind lendas minema, lendas_otsima_noorusmaad_

Veel on vara sellega leppida, vara tallatud tuhvleid otsida,
 naervast kevadest vaikse talveni kõige tähtsam on elus ees.
 Hoidke silmades naerusädemeid kuni valusa viimse valsini.

H o i d k e koolipidude tüdrukuid, nad on elus üksainus kord !

Ja me ei lepi. Me oleme täna siin. See tähendab, et me oleme elus. Ei taha kurbadel mõtetel lasta võimutsema hakata, kuid paljudel meist pole ju enam seda eelist. Me kõik tahtsime väga täna siia tulla. Me oleme väga elus, sest meie hinged on elus. Keha ilma hingeta pole krossigi väärt. Kergesti ei maksa alla anda ei millelegi – ei haigusele, ei vaesusele, ei murele, ei rutiini nüristavale toimele. Armastame end ise, siis armastab meid ka Jumal. Peame endist lugu ja ütleme nii:

Olen ilus, tark ja hea. Selle olen ma ise avastanud.
 Võib olla, et teised ei tea, aga endale pole ma valetanud.
 Ei ole õige, et ilusad pole hetkekski koledat nägu
 ja et targad üldse ei tee ainsatki rumalat tegu
 ja et hea pole ealeski halb.
 Ainult, et ilus põlgab olnud inetut nägu ja
 tark ei varja tehtud nõmedat tegu.
 Ja hea teab, mis on halb teistelegi.

Lihtsalt peab julgema laulda ka endale oodi,
et eneseus nii elada pisutki paremat moodi.
Jah, olen ilus, tark ja hea. Mind ilusaks eluks loodi.
Et anda teistele head, peab laulma endale oodi.

Meie siin kuulume ju üpris keerulise saatusega generatsiooni. Kindlasti oleme kõik mõelnud, et kui me oleksime meie kõige tegusamatel aastatel olnud vabad inimesed, mitte selle nüri kolossimpeeriumi vangid, oleksime end sootuks paremini teostanud. Küllap see nii oleks olnud, kuid meie ajastus oli ka midagi head. Mina isiklikult olen väga õnnelik, et minu koolipidude poisid olid õige varakult mehed, mitte kõrvarõngaste, kaelakettide ja värvitud juustega pooltooted. Minu koolipidudel olid peoriides mehed, kuigi oli sõjajärgne vaene aeg ja kõik olid vaesed. Minu noorusaja poisid olid rüütliid, kes õhtuti seisis meie armsa punase telliskivise koolimaja värava taga, et meile pimedas linnas kojuminekul julgestuseks olla. Vene madruste rünnakud polnud haruldased. Me ei pidanud iial kartma oma poisse, nad kaitsesid meid. Ka kinkisid meie poisid meile ilusa esimese armastuse, mille mälestus hellõrna virvendusena kaunistab isegi meie vanaduspäevi. Nad ei kippunud meid endiga rumalalt ning enneaegselt liialt siduma. Mõjutatuna mälestustest olen ma ka enne teie poole pöördunud järgnevate sõnadega. Ma ei tahaks end korrata, kuid mul ei ole selleks paremaid sõnu.

Ma mäletan, siis kandsin valget pluusi ja satsidega sitsi seelikut.
Sa veini pakkusid. Ma jõingi. Otse kruusist. Ja itsitasin ülemeelikult.
Sa oma suure käe mu peole panid, mind nõnda jalutama kutsusid.
Me hulkusime päris pimedani ja südamed nii valjult tuksusid.
See veinisuutäis ikka kurgus kuumas kui haarasid sa minu järele.
Me suudlesime, oskamatult, kuumalt. Ning õnnetunne hinges väreles.
See suudlus jäigi ainsaks meie vahel. Jah, tõesti-midagi ei olnud muud.
Muu tuli hiljem. Teistega. Kuid vahel mul meenud sina. Silmad. Käed.
Suu.
Mul pole enam seda valget pluusi, ei satsidega sitsi seelikut.
Ei veini joo ma. Liiatigi kruusist. Kuid minus veel on veidi ülemeelikust.

10.juulil 1999.a.

Juta Haberman (n-na Uritam)

See lugu on trükitud raamatus „Pärnu Ühisgümnaasium läbi aegade kuni aastani 1952“ lk.204 pealkirja all „27 aastat hiljem,“ õige on 47 a hiljem!!!

Tervitus.

Teid tervitan, mu kallid koolivennad, kooliõed!

Taas vastastikust soojust tunnevad me käed.

taas imetleme armsa koolimaja silti

ja teeme viimseid kordi ühist pilti ...

Koos meenutame meie ühist saatust,

hing ärevil kui enne viimast vaatust.

Me saatust täname, kes võimaluse kingib

veel korraks kohtuda ja istuda siin pingil.

Ma vabandan, kuid esimene kummardus ei kuulu meile,

vaid meie kõigi armastatud vanemaile,

kes elavalt või vaimusilmas on saanud meid

pool sajandit ja õnnistanud teid.

Nüüd teise kummarduse hallipäine mees

teeb iga meie õpetaja ees,

kes andnud endast elu parima,

et meidki eluküpsaks harida.

On vanemad ja paljud õpetajad need

nüüd käimas igaviku teed,

kuid nende panus meisse polnud väike,

kui tänagi veel näen teis igauhes vaimsust, hingepäikest ...

Ei ole teadus suutnud teha imet,

seepärast muretsevalt loetleme need nimed,

kes tänaseks on lahkunud, on teises ilmas,

kuid meie mälestustes, meie vaimusilmas

on alati me keskel, meie hulgas –

nad nagu vaatleksid meid vaikselt nurgas

ja kuulaksid, mis on meil öelda ...

On tõesti valus kaduvusest mõelda!

Kuid olgu teile lohutuseks kasvõi seegi,

et lõplikult ei lahku meist küll keegi,

kui maa peal leidub inimest, kes meidki mäletab.

See lootus meie muremõtted peletab.

Ja mis siin pattu salata –

me tahame ju rõõmsat pidu alata!

Kui on teil laual värsked õlu,

las käia paljuhäälnel melu,

et keegi meist ei tunneks tukku

ja Pärnu suvepäev jääks ajalukku!

Et palju aastaid pärast neid

head sõprustunde saadaks meid ...!

Erich Strickholm, 20. juuli 2002.a.

50 aastat kooli lõpetamisest

Armsad sõbrad,

täna oleme taas olukorras, mil on juhtunud midagi hoopis uskumatut. Aeg loobus kulgemisest sirgel minevikust tulevikku. Tegi äkilise pausi täna kell 15.00 ning siis tegi vinge 50aastase hüppe tagasi ning sai end kuidagi pidama 30. juunil 1952. Meil ei jää midagi muud üle kui see hüpe kaasa teha. Unustame kõik, mis vähegi unustada annab. Astume välja oma aastate hallist kookonist, sirutame sädelevaid tiibu nagu nukust väljunud liblikad. Vaatame üksteisele otsa ning ütleme nii palju häid sõnu kui oskame, ärme jätame midagi ütlemata. Kindlasti õnnitleme iseennast ja teisi selle suure õnne puhul, et siin oleme. Ärme unusta ütlemast aitäh loodusele ja saatusele või jumalale, nagu soovite, selle eest, et meie ihu ja eelkõige hing on sellises seisundis, et oleme saanud ja (ma rõhutaksin) tahtnud siia tulla. Kiidame ka iseendid, et oleme nagu oleme, kõike ei saa loota ka ainult looduselt või jumalalt. Teame ju, et aita end ise, siis aitab sind ka jumal. Inimese hingega on nii, et ta läheb samuti rooste nagu uksehing kui sa teda ei õlita ega kasuta ja hakkab sama vastikult kriuksuma. Küllap on tõetera sees ka lauses, et kes palju teeb, see palju jõuab ja ainult veerev ratas seisab püsti. Kõiki siia veerenuid tervitaksin niimoodi:

Me oleme trobikond linde, mis moodustavad ühise rinde.
Ei roomajad aima, kui kena on lennelda parvedena.
On tugev me tiibade tuhin. Laul kihutab ees ja meid juhib.
Ei roomajad hooma, kui kena on tiirelda rõõmsatena.
Ei tunne me hirmu ei häbi, oma eastki astume läbi.
Kust roomajad teaksid, kui kena on tõusta meil uljastena.
Me punume põnevaid pesi ja nendime tasakesi:
“EI ROOMAJAD ADU KUI KENAD ON LINNUD,
KEL HINGES ON KEVAD”.

Hiina vanasõna ütleb, et kala ei räägi seepärast, et tal on suu vett täis. Ma kartsin, et mina ei saa rääkida seepärast, et algul kippus silm märjaks suurest rõõmust teid kõiki nähes. Julgust ja kindlust siin sellise respektaabli publiku (ja eriti meie härrade) ees seista annab mulle tõsiasia, et mina ei ole praegu keegi Juta Uritam-Haberman, vaid sulam või koondkuju 1952. a L. Koidula II Keskkooli lõpetanud kaunitest neidudest. Mina esindan neid ja mul jääb julgust ülegi ja juttu jätkub kauemaks.

Möödunud suuremal peol 1999. a kaunil ja peaaegu niisama palavalt juulikuul 12. päeval pöördusin tervitusega meie kallite daamide poole*, spetsipöördumist härrade suunas ei toimunud. Täna ma arvan, tüdrukud, et ütleme sissejuhatuseks oma poistele nii:

Kui oleksin tundnud sind varem, siis oleksin kinkinud sulle oma kollase lumelabida, oma punase liivalabida ja sinise ämbri, kus taevatähed peal. Ja ma isegi usun, et kollase karu, oma kulunud ninaga kollase karu kõigi saladustega, mis temal teada, oleksin andnud ma sulle päriseks.

Ja nutnud siis ise – suurest rõõmust.

Nüüd, arvestades seda, et oleme ikkagi juubelil, ootate te arvatavasti, et peatun kuidagi üksikasjaliselt, otseselt või kaudselt 50 aastal ja seoses sellega meie kõrgel eal.

Seda ei juhtu. Mis te minust arvaksite, kui jutustaksin siin pikalt sellest, et hommikul tõuseb päike ja õhtul loojub.

Soliidsel juubelil ja soliidsel publikuga oleks vist sobiv pisut peatuda elu püsi(põhi-)väärtustel. Need oleks minu arvates TÖÖ ja ARMASTUS. Originaalsusest olen kaugel, kui kordan klassikuid. Töö on tõesti võimas looja ja kujundaja. Kõigepealt tõi ta ahvi puu otsast alla ning siis nikerdas temast pikapeale inimese. Ka vastupidine on võimalik. Me kõik oleme arvatavasti näinud, et kui noor inimene on omal tahtel kaua aega töötanud, siis on ta varsti küps puuotsa naasma. Emake Loodus tegi inimesele suurejoonelise kingituse – ta andis talle tunduvalt rohkem hallollust ajukoore alla kui teistele loomariigi isenditele. See kingitus aga tegi inimesest sõltlase – sõltlase tööst. Inimene on nähtavasti nii tänulik ja kohusetundlik elusolend, et ta pidas vajalikuks pidevalt tõestada heldele loodusele, et kingitus on läinud õigesse kohta ning et inimene – see kõrgem loom oskab hallollusega midagi peale hakata. Kõik see sai resulteeruda vaid töös. Töö muutus inimese elu tähtsamaks koostisosaks, lausa elustiiliks. Ma arvan, et me sii kõik kuulume nende hulka, kes ühel või teisel viisil on terve elu tõestanud, et loodus pole meid asjata n-ö esile kergitanud teiste loomsete elusolendite hulgast. Me oleme tublid tööinimesed. Et me nii võime öelda, oleme minu arvates tublisti tänu võlgu oma koolidele – Pärnu I Keskkoolile ja Pärnu II L. Koidula nimelisele Keskkoolile. Need soliidsed koolid õpetasid meid tööd tegema. Peaaegu võimatu oli kooli minna õppimata. Kuidagi selline õhkkond oli, kuid ega nüüd iga päev nii väga õppida tahtnud. Niimoodi õppisime end ületama. Ilma sellise oskusega ei oleks meist õigeid tööinimesi saanud. Kui te lubate, siis meenutaksin meie armsaid koole kuidagi nii:

Üks koolimaja on igaühel,
mõne sumeda tänava ääres,
mõne väikese väljaku ääres
või lihtsalt pärnapuude all.
On igal ühel see maja ...
ja palliplatsi kõrval
ning õu, kus puud ja põõsad on,
kus kunagi tormati ringi ja
ja kiljudes kiusati poisse ja
rebiti plikasad patsist.
ja vaid paar aastat hiljem neid samu
koolipeo järel oodati vaikselt
pärnapuude all, ärevus kurgus.
On igaühel see maja
ja palliplats kõrval,
kus vahel ka löödi palli
ja õpiti võitu ja kaotust ja
õpiti hindama sõprust ja
käevarte sitkust ja jõudu.
Ning kõiki neid oskusi suuri
nii mõneski tõsisel mängus
hiljem hädasti tarvis on tulnud.
On klassitubagi kõigil
vana pärna varjuga aknas
ja vaatega linna poole,
kus kilksumas kolksumas tänav.

Nii mõnigi tõsine tarkus
 seal klassitoas sai meile selgeks.
 On mitmesse raskesse tundi
 elu hiljem meile helistanud kella
 ja mõneski rängas kontrolltöös
 me oskus on proovile pandud.
 See teisiti, teisiti oli
 kui tahvli ees tuttavas klassis.
 Ainult kahed olid need samad.
 Ei tulnud seal loogikat tarvis,
 polnud aegagi komasid panna.
 Ainult hulgana küsimärke
 ja miinusmärke,
 et võtta unest tükike ära.
 Ja plusse, plusse, et liita
 kahtlustele tükike juurde.
 Klassituppa, klapplaua alla,
 kooli õlise põranda prakku
 maha pudes nii mõnigi valem,
 kõrvust mööda läks hulgi tarkust.
 Elu kibedast algebra tunnist
 sinna kriimude kirjadega pinki
 veelkord õppima valemeid pähe
 on nii mõni meist tagasi tahtnud.
 Nõndasama kui kunagi klassist
 kella ootel sai kiputud välja.
 Kahest tundmatust tunduvalt rohkem
 eluvõrrandis tundmatuid leidub.
 Aitäh kool, aitäh klassituba,
 aitäh õpetajad!
 Enamusega tulime toime.

Ja nüüd ARMASTUSEST.

Küllap meil kõigil on midagi armastusest arvata. Armastuse pärast on saadud
 nägijaks ja kuuljaks, kuid vahel (ma kardan) ka pimedaiks ja kurtideks. Armastuse
 pärast on sõditud ja sõlmitud rahu, ehitatud losse ja neid lammutatud ning põletatud.
 Armastuse pärast tapetakse ennast ja teisi. Nii rasketel palangutel ma ei peatuks. Mina
 tahaks rääkida ühest armastusest – see on esimene armastus. Eriline on ta seepärast, et
 teda on tõesti vaid üks. Mitte mingil väel rohkem. Ka on ta eriline seepärast, et
 enamasti ta ei arene pikemaks suhteks. Enamasti ta hajub ja ma arvan, et taeva. Seal
 pilvede vahel ta on ning tuletab end vahetevahel meelde kuni elu lõpuni. Ma arvan, et
 esimest armastust on võimatu unustada. Teda ei hävita ei tuli ega vesi, ta ei roosteta
 ega kao täielikult kunagi.

Tüdrukud, räägime esimesest armastusest!

On jaaniõhtu. Sa istud rohul.
 Karikakar käes.
 Ta õit sa sõrmedega narmastad
 ja kahte sõna kordama sa hakkad
 kui loitsu – armastab, ei armasta.

Käes viimne õieleht, tõused rohult.
 Jah, armastab! Su süda hõiskab sees.
 See tunne on veel nõnda vastne,
 ühtaegu ärevaks ja araks teeb.
 Näed loitmas jaanituld.
 Nii kuum on lõõsk.
 Sul tantsuplatsil tulitavad tallad
 kui polkat valsi järel hõiskab lõõts.
 Üht sooja kätt sa piha ümber tunnend.
 Sa tõstad pilgu. Oh, kas olla võib
 maailmas tõesti nõnda kaunist tunnet!
 Koos otsite te sõnajalaõit.
 See õis jäi toona leidmata,
 kuid ikka sa jaaniõhtuti end tunnend nii
 kui oleksid seesama rõõmus plika,
 kes õnne ootas, süda avali.
 Sa palju hiljem oma õnne leidsid
 ja enesele kodu leidsid ka,
 kus mälestused hingetasku peitsid,
 et alati nad jääksid sinuga.

*Juta Uritam-Habermanni pöördumine koolikaaslaste
 poole kooli 50 a lõpetamise juubelikokkutulekul
 20.07.2002. a Pärnus*

*

Kommentaariks 2005.a. kokkutuleku puhul

Olgu tänatud meie 2005.a. kokkutuleku organiseerijad ja kõik, kes oma kohalviibimisega seda ühisüritust toetavad.

Küllap nii mõnelegi sisendas meie viimane kokkutulek psüühilist hirmu, nagu kaotusseisus võrkpallimeeskonna liikmetele, et nüüd tuleb viimane, nn matšpall ja sellega ongi mäng läbi! ...

Aga ei! – Väljendudes Colas Bregnoni kombel, võime öelda – me elame veel!

Nüüd võime konstateerida, et meie koosviibimised on loonud fenomeni, või veelgi kaasaegsemalt väljendades – brändi! Ja põnev on seda lahti mõtestada (vt. lk. 16)! Igatahes meie ringis kujutab ta endast suve suurimat, oodatumat kultuurisündmust, nagu seda on kogu rahvale laulupidu, mis virgutab mõtteid ja toidab tundeid, elustades isegi kustunud mälestusi. Ta annab koguni uut energiat, mida kutsutakse sünergiaks!

Silvia Rannamaa oma raamatus “Ja vaimuvara ka” muretseb: “Mis jääb minast, kui ta lõplikult rivist välja langeb? Kaugeltki kõigil pole endast maha jätta relatiivsusteooriat, “Fausti” ega mittemingisugust “Exegi monumentumit”, isegi bioloogilises reas pole kõigil järglasi.” Lubatagu sellele siinkohal lisada, et täna siia kokkutulnutel pole küll põhjust niivõrd muretsemiseks, sest nagu juba ütlesin – te oma kohalolekuga toodate lisaenergiat, sünergiat. Aga nn. energia jäävuse seadusest teame, et energia ei kao kuhugi! Seda pole meist keegi unustanud. Nüüd tahaksingi veidi rääkida kahest antipoodist – unustamisest ja mäletamisest.

Hiina mõttetera ütleb, et iialgi pole võimalik astuda kahte korda samasse jõkke. Sest see osa jõest, kuhu me astusime, on järgmisel korral juba voolu poolt ära viidud, asendunud uue veemassiga. Midagi taolist toimub ka meie mälu, kus vanad mälestused aja jooksul asenduvad uutega.

Meie koolivend Viljar Raidam korraldas huvitava eksperimendi: ta saatis endistele klassikaaslastele, nüüdseks üle 70stele meestele, loetelu kõikidest õppeainetest, mida me keskkoolis õppisime ja palus iga distsipliini järele mälu järgi märkida, kes seda õppeainet õpetas ...

Nimetatud eksperiment või “kontrolltöö” tõestas must-valgel, millist kohutavat laastamistööd on teinud aeg meie mälu!

Näiteks seda teadsid kõik, et kooli direktoriks oli ikkagi Rudolf Kabin, kuid kes õpetas meile astronoomiat – see oli juba meelest lännu! Mõõngem siis vähemalt praegugi, et õige vastus oleks – Rudolf Kabin! Kindlasti aga teati, et matemaatikat õpetas Willem Nano, eesti keelt Ilse Erm, inglise keelt Linda Pais, vene keelt Valeeria Kaljo (vähem mäletati Tamara Sulge), füüsikat Mihkel Linnolt, bioloogiat ja geograafiat Karl Oglas, laulmist Voldemar Rumessen, ajalugu Ksenia Muinaste (õppeainega hästi assotsieeruva nime tõttu?). Ei mäletatud aga täpsemalt, kes õpetasid väiksema tundide arvuga distsipliine, näiteks kehalist või sõjalist kasvatust.

Võime end ju lohutada, et unustamine on inimlik (nagu seda ütles meie koolipäevil kõrgelaubaline ja muhedalt humoorikas klassikaaslane Aare Saapas) või et see on kõrgema närvisüsteemi enesekaitse reaktsioon, ent õpetaja isiksusest paremini mällu jääva pildi saamiseks peaks põgusaltki tutvuma ka õpetaja elulooga, niisamuti kui heliloomingu mõistmiseks vajame minimaalsetki informatsiooni heliloojast.

Mainitud põhjustel otsustasime ka õpetajatest ühe Vestete erinumbriga koostada, täpsemalt öeldes kronoloogilises järjestuses lühibiograafiatega. Kurioosne küll, aga materjali hankimine ei olegi lihtne. Usina töomesilase kombel on Viljar Raidamil õnnestunud siiski eri allikatest midagi kokku koguda. Sellega eelnevalt tutvununa olen sealt leidnud palju huvipakkuvat. Näiteks võime saada sealt ettekujutuse sellest, kust pärines õpetaja Nano joomiskultuur. Saame teada, et magister Linnolti teaduskraad ei olnudki fiktiivne või formaalne, vaid igati ausalt teenitud ja et ta polnud hoopiski mitte kõiges ei “Tume” ega “Tunkel”, nagu hüüdnimedest võiks järeldada. Ta oli koguni mitmekülgsest andekas ja töökas, oli pere- ja inimsõbralik ning isamaaliselt helge hingege inimene, huvitava biograafiaga isiksus.

Hoopis kõige üllatavamaks ja loomulikult šokeerivaks fenomeniks osutus üks meie õpetajatest, kes n.ö. “kohakaasluse alusel” töötas ka KGBs! Heites sellega kaudselt varju ka nendele, kellega ta lähemalt sõbrustas. Temagi biograafia on erakordne, loodame seda veidi valgustada tulevases nn õpetajate “välimäärajas.” Suurem mälestuste raamat Pärnu Poeglaste Gümnaasiumist on vastutaval toimetamisel meie vilistlase Elmar Joosepi käes ja ootab ühtlasi puuduolevat rahasüsti trükkimiseks. Seniks oleme koos Elmar Joosepi ja Viljar Raidamiga toimetanud Vesteid. Kokkutuleku erinumbris on väike valik juba varem ilmunust, sealhulgas rõõmustava uudisena paar kaastööd ka õrnema soo esindajatelt. Eriline tänu selle eest kuulub Leili Joonsoole, kes ainukese õpetajana on tänaseni suutnud meiega sõbralikult n.ö. samal lainepeikkusel püsida ja teinud meile au osavõtuga meie kokkutulekutest. Meeldiv on olnud kuulata ja kaasa elada staažika õpetaja Joonsoo heas esituses humoorikatele ja vaimukatele sõnavõttudele ning samuti huvipakkuvad on ka ta kirjalikud mälestused.

Teise õrnema soo esindaja Jutta Habermanni “Armsad sõbrad” on aga tõeline sõnakunsti pärl, mis räägib ise enda eest, paremini kui seda suudaks kommenteerida. Inglise löövad sellistel puhkudel käsi kokku ja ütlevad: “No Comments!” Oleme tänulikud, et see on kingitud meie Vestetele ja mitte Mutile või Loomingule! Ootame

lisa! Ühtlasi on aga lattu nii kõrgele tõstetud, et sunnib mindki enesekriitilisemaks. Põhjus, miks ma enda puhul eelistan kirjalikku kõnet suulisele on see, et seda võib ju ka mitte lugeda. Ise ma loen küll suure huviga näiteks Endel Soodla lugu ja olen üllatatud, et kuulus Hirmus Ants oli minu koolivenna hea naaber. Olen lugedes nõrkinud sellest, kuidas Endel Soodlat ja Uno Säästlat represseeriti ning vaimustatud sellest, kuidas Arno Alev relvaga käes julges vastu hakata barbaritele. Imetlen, et Viljar Raidami mälu järgi võiks detailselt taastada Pärnu sõjajärgse miljö ja et meil mõlemil on fotograafiahuvilistena tulnud selle pärast vastakuti seista seadusesilmaga.

Vested ei ole fantaasiavili ega ulmekirjandus. Tema väärtus seisnebki selles, et sisaldab tõsielul põhinevat, sest meie põlvkond on pidanud tüütuseni taluma legaliseeritud muinasjutte. Nüüd on aeg nautida sõna- ja mõttevabadust, aeg jätkata meie identiteediotsinguid, olles kõik enneolematult tugevas staatuses – EU ja NATO liikmed!

Arvuliselt on meid kokkutulekul umbes pool Riigikogust, aga üksmeele ja IQ poolest võime ehk neid isegi edestada! Sest näiteks Eesti – Vene piirilepingule poleks me teinud kehvemat kaaskirja kui tegi seda Riigikogu või oleksime Vene Duumale läkitanud hoopis midagi niisugust, nagu Doni kasakad Türgi sultanile! ...

Lõpetuseks lubatagu mul siiski ka veidike fantaseerida. Ma koondan mõttes üheks tervikuks kõik meie neiud, kes 1952.a. keskkooli lõpetasid. Tulemuseks on ideaalne neiu, Neiu suure tähega. Analoogiliselt kõiki noormehi üheks koondades saaksin ideaalse Noormehe.

Nimetatud kaks – Neiu ja Noormees – ei käinud leiris ega kirikus vaid ühises koolimajas. Nelja pika aasta jooksul nad kiindusid teineteisesse ja nende leeri ja laulatuse tunnistuseks võiks sümboolselt lugeda kooli lõputunnistust. Nende ühiseks koduks sai Eesti NSV. Täna pühitseme vabas Eestis nende kooselu 53. aastapäeva. Lubage õnnitleda ja paluda tugevat aplausi – ning pikka iga päevakangelastele!

Kui meie eakaaslane ja minu koolivend Heino Käsper samuti kohal oleks, ma paluksin üht romantilist prantslaste muusikapala, näiteks kolme tuvi kohvikust. Sest kui meist kunagi ka veel kaks on järele jäänud – nad ei unusta suvekohtumist Pärnus!

Häid taaskohtumisi!

29.juuni 2005

E. Strickholm

Kokkutulekust 02. 07. 2005.a.osavõtnute nimekiri

Tüdrukud:

- 01.Aun, Helve (Kalep)
- 02.Bärnin, Aino (Heinluht)
- 03.Haberman, Jutta (Uritam)
- 04.Juga, Hilda (Naissoo)
- 05.Jäätma, Liidia (Tiitus)
- 06.Kalda, Aili (Prang)
- 07.Kuusik, Elga (Tuur)
- 08.Laur, Salme-Johanna (Tohv)
- 09.Laurits, Salme (Paroll)
- 10.Lillemäe, Liis (Teetsov)
- 11.Margna, Evi (Tamm)
- 12.Martin, Amilthe-Elise
- 13.Murula, Eva (Laas)
- 14.Möötus, Glory
- 15.Naaris, Virve (Rööp)
- 16.Ojasoo, Elki (Koger)

- 17.Palu, Gaida (Osol)
- 18.Pedosk, Milvi (Topp)
- 19.Suurmaa, Aari (Hussar)
- 20.Taidla, Heldi
- 21.Tomson, Leida (Kask)
- 22.Tonna, Helju (Auväärt)
- 23.Tuhkanen, Vaike (Kalda)
- 24.Uibu, Milvi (Palu)
- 25.Mäemets, Silvia (Truu)
- 26.Ruuvet, Marve

Poisid:

- 01.Kalbus, Mihkel
- 02.Kasearu, Elmar
- 03.Kildemaa, Olavi
- 04.Kull, Harri
- 05.Kutsar, Olav
- 06.Leino, Endel
- 07.Malm, Bruno
- 08.Nuuma, Poigo
- 09..Raidam, Viljar
- 10.Rätsep, Endel
- 11.Soodla, Endel
- 12.Strickholm, Erich
- 13.Säästla, Uno
- 14.Tali, Kaljo
- 15.Tomson, Valdek
- 16.Vettner, Uno

*

Auväärsed kooliõed Koidula koolist, koolivennad I keskkoolist ja meie endised õpetajad!

Nagu oleme õppinud, on filosoofia põhireegliks see, et kõik liigub, muutub, areneb . Ja see, mis on üldsusele meelepärane, kordub sel määral, et muutub traditsiooniks, üheks osaks vaimsest kulturist. Seega siis olla kultuurne eeldab traditsiooni järgimist, selleks truuks jäämist.

Tänu Jumalale on veel tänase seisuga valdav enamik meie koolikaaslastest elus ja mõõdukalt tervise juures. Ärksamad meie hulgast on initsiatiivgrupina konsensuslikult planeerinud tänavuseks kokkutulekuks laupäeva 11. juuli 2009.

Teatavasti on nädal enne seda kuupäeva laulupidu, kuid nagu ütleb üks vanasõna – ega või putru riku! Üks ei riku teist, seda enam, et tunnetuslikult on mõlematel üritustel ühine isamaaline sisu. Kuid on ka oma eriline spetsiifika. Näiteks meie kokkutulekut võiks vaadelda kui üht suurt ühist sünnipäeva, sel korral koguni juubelit. Sest umbes pooled meist on sündinud aastal 1933 või 1934.

Õnnitleme Sind kogu kvoorum nimel ja ütleme tere tulemast 75ste klubisse, kus Sa end juba mugavalt tunnend (või kui see rõõm Sind lähiajal ees ootab)!

Kuid see ei ole veel ajaloo lõpp. Sest meie loomulikuks sooviks on ometi kohtuda ka järgmisel juubelil! Ja rõõmustavalt julgustavaks, otse elavaks eeskujuks meile selles mõttes on maailma ühe raskema ja altruistlikuma elukutse esindajad, auväärsed

õpetajad Leili Joonsoo ja Ruth Ling (Heidemaa), kes on juba 80se „mäetipu“ vallutanud, kuid suutnud püsida paremas vormis kui nii mõnigi samas eas tippsportlane! Vaatamata sellele, kuidas teil õnnestub meie peokutsele reageerida, tahame käesolevaga teid tervitada ja soovida jätkuvalt head käekäiku!

Praeguseks veel puudub meie tänavuse kokkutuleku täpsem stsenaarium peale kuupäeva. Kuid selleks saadame aegsasti kutsed välja, et igaüks saaks selle üle mõelda ja ettepanekuid teha. Olemasolev ettepanek on traditsiooniline: kogunemine 11.07.09 kell 15 koolimaja õuel, pildistamine ja jalutuskäik üle jõe Allika 2a. On tänuväärne, kui oma maitsele ja võimalusele vastavalt saad kaasa võtta suupisteid ja ühele alltoodud aadressil saata **15. juuniks** poolteist „koidulat“. See viimati mainitu ei kehti loomulikult võimalike aukülaliste puhul.

Sisuliselt meie eesmärk on üksteise kohta oma mälu värskendada. Eriti meestel on sellega raskusi ja piinlikkust just daamide ees, kes enamuses on nime vahetanud ja kaasaegse iluraviga välimustki muutnud. Palume, et räägiksid endast, sest mälu sõltub nii nägemisest kui ka kuulmisest. Räägi, mis Sind rõõmustab ja mis kurvastab. Me kuulame ja elame kaasa. See läheb hinge ja jääb meelde!...

Hindame igasugust improvisatsiooni ja lühisõnavõtte, võimalikult paljelt, ärge hoidke andeid vaka all!

Ideaalne oleks, kui pikemad mõtteavaldused laekuksid kirjalikult, sellest jääks mälestus pikemaks ajaks.

Lõpetuseks sobiks motona refrään Kihnu rahvalaulikult:

***Reas mööduvad aastad,
neid tagasi keegi ei saa,
kuid mälestus alles jääb
ja seegi on hea ...!***

Olge terved! Kohtumiseni!

Aeg orienteeruvalt mai 2009.a

Erich Strikholm

Kokkutulek 1982.a – 30 aastat kooli lõpetamisest

Kokkutulek 1997.a – 45 aastat kooli lõpetamisest

Kokkutulek 2012.a – 50 aastat kooli lõpetamisest

Kokkutulek – 60 aastat kooli lõpetamisest

Kokkutulek – 65 aastat kooli lõpetamisest